

SMERNICE ZA SEMANTIČNO OZNAČEVANJE UČNEGA KORPUSA V1.0

Avtorji: Polona Gantar, Simon Krek, Kaja, Dobrovoljc, Iza Škrjanec, Sara Može, Dafne Marko

Označevalci: Polona Gantar, Kaja Dobrovoljc, Iza Škrjanec, Sara Može, Dafne Marko, Lucija Jezeršek, Anja Zajc

Smernice za semantično označevanje učnega korpusa so nastale na podlagi Navodil za semantično označevanje učnega korpusa ssj500k. Dopolnitve sledijo ugotovitvam, sprejetim pri ročnem označevanju korpusa SUK v okviru projekta RSDO (Gl. Kazalnik).

KAZALO VSEBINE

1	Uvod	1
2	Semantično označevanje	1
3	Udeleženske vloge	2
3.1	DELOVALNIKI	2
3.1.1	ACT – vršilec, aktant	2
3.1.1.1	Osebek v imenovalniku	3
3.1.1.2	Osebek v rodilniku	3
3.1.1.3	Osebek v dajalniku ali tožilniku	3
3.1.1.4	Osebek glagola <i>biti</i> (imenovalnik)	4
3.1.1.5	Osebek glagola <i>biti</i> (nedoločnik)	4
3.1.1.6	Osebek fraznega glagola »gre za«	4
3.1.1.7	Osebkov odvisnik	5
3.1.1.8	Osebek v pristavku	5
3.1.1.9	Posamoataljeni pridevniki v vlogi osebkov	5
3.1.1.10	Konkurenčna pomenskosladdenjska razmerja	5
3.1.1.10.1	Razmerje med ACT in REC	5
3.1.1.10.2	Razmerje med ACT in LOC (prostorsko izraženi aktanti)	5
3.1.1.10.3	Razmerje med ACT in PAT	6
3.1.2	PAT - prizadeto	6
3.1.2.1	Predmetno določilo (neposredni predmet)	6
3.1.2.2	Predmetno določilo (predložni PREDMET)	6
3.1.2.3	Predmetni odvisniki	7
3.1.2.4	Povedkovo določilo	7

3.1.2.4.1 Udeleženci v aktivnih in pasivnih zgradbah	7
3.1.2.5 Pridevniška določila	7
3.1.2.6 Konkurenčna pomenskoskladenjska razmerja	7
3.1.2.6.1 Razmerje med PAT in ACT	7
3.1.2.6.2 Razmerje med PAT in REC	8
3.1.2.6.3 Razmerje med PAT in RESLT	8
3.1.2.6.4 Razmerje med PAT in ORIG	8
3.1.2.6.5 Razmerje med PAT in MEANS	8
3.1.3 REC - prejemnik	8
3.1.3.1 Predmetno določilo (dajalnik)	9
3.1.3.2 Predmetno določilo (tožilnik)	9
3.1.3.3 Predmetno določilo (predložni predmet)	9
3.1.3.4 Vzajemnost	10
3.1.3.5 Pridevniška vezljivost	10
3.1.3.6 Konkurenčna pomenskoskladenjska razmerja	10
3.1.3.6.1 Razmerje med REC in LOC	10
3.1.3.6.2 Razmerje med REC in GOAL	11
3.1.3.6.3 Razmerje med REC in PAT	11
3.1.3.6.4 Razmerje med REC in AIM	11
3.1.3.6.5 Razmerje med REC in ACMP	11
3.1.4 ORIG – izvor	12
3.1.4.1 Predmetno določilo (predložni predmet)	12
3.1.4.1.1 Glagoli seznanjanja	12
3.1.4.1.2 Glagoli pridobivanja, sprejemanja	12
3.1.4.1.3 Glagoli izhajanja	12
3.1.4.2 Konkurenčna pomenskoskladenjska razmerja	13
3.1.4.2.1 Razmerje med ORIG in REC/LOC	13
3.1.4.2.2 Razmerje med ORIG in SOURCE	13
3.1.4.2.3 Razmerje med ORIG in MANN	13
3.1.5 RESLT – rezultat	13
3.1.5.1 Predmetno določilo in odvisniki	14
3.1.5.1.1 Določila v pomenu imenovanja na funkcijo	14
3.1.5.1.2 Določila v pomenu primerjave	14
3.1.5.1.3 Glagoli sporočanja	14
3.1.5.2 Povedkov prilastek	15
3.1.5.2.1 Glagoli z oslabljenim pomenom	15
3.1.5.2.2 Frazni glagoli	15
3.1.5.3 Povedkovo določilo	16

3.1.5.4	Pridevniška vezljivost	16
3.1.5.5	Konkurenčna pomenskoskladenjska razmerja	16
3.1.5.5.1	Razmerje med RESULT in MEANS	16
3.1.5.5.2	Razmerje med RESULT in REG	16
3.1.5.5.3	Razmerje med RESULT in MANN	16
3.1.5.5.4	Razmerje med RESULT in LOC	17
3.1.5.5.5	Razmerje med RESULT in AIM	17
3.1.5.5.6	Razmerje med RESULT in ORIG/SOURCE	17
3.2	OKOLIŠČINE	17
3.2.1	ČAS	17
3.2.1.1	TIME – čas	17
3.2.1.1.1	Prislovna določila	17
3.2.1.1.1.1	Predložne zveze	17
3.2.1.1.1.2	Prislovi	17
3.2.1.1.2	Odvisni stavki	18
3.2.1.1.3	Pristavki	18
3.2.1.1.4	Konkurenčna pomenskoskladenjska razmerja	18
3.2.1.1.4.1	Razmerje med TIME in CAUSE	18
3.2.1.1.4.2	Razmerje med TIME IN COND	18
3.2.1.1.4.3	Razmerje med TIME in LOC	18
3.2.1.1.4.4	Razmerje med TIME in MANN	19
3.2.1.1.4.5	Razmerje med TIME in DUR	19
3.2.1.1.4.6	Razmerje med TIME in FREQ	19
3.2.1.2	DUR – trajanje	19
3.2.1.2.1	Prislovna določila	19
3.2.1.2.1.1	Prislovi in prislovne zveze	19
3.2.1.2.1.2	Samostalniške zveze	20
3.2.1.2.2	Konkurenčna pomenskoskladenjska razmerja	20
3.2.1.2.2.1	Razmerje med DUR in TIME/FREQ	20
3.2.1.2.2.2	Razmerje med DUR in MANN	20
3.2.1.2.2.3	Razmerje med DUR in QUANT	20
3.2.1.3	FREQ - pogostnost	21
3.2.1.3.1	Prislovna določila	21
3.2.1.3.1.1	Prislovi in prislovne zveze	21
3.2.2	PROSTOR	21
3.2.2.1	LOC – prostor	21
3.2.2.1.1	Prislovna določila	21
3.2.2.1.1.1	Prislovi	21

3.2.2.1.1.2 Predložne zveze	21
3.2.2.1.2 Konkurenčna pomenskoskladenjska razmerja	22
3.2.2.1.2.1 Razmerje med LOC in MANN/MEANS	22
3.2.2.1.2.2 Razmerje med LOC in RESULT/EVENT	22
3.2.2.1.2.3 Razmerje med LOC in ACT	22
3.2.2.1.2.4 Razmerje med LOC in REC	23
3.2.2.1.2.5 Razmerje med LOC in ORIG	23
3.2.2.1.2.6 Razmerje med LOC in CAUSE	23
3.2.2.2 SOURCE – izhodišče	23
3.2.2.2.1 Predložne zveze	23
3.2.2.2.2 Konkurenčna pomenskoskladenjska razmerja	24
3.2.2.2.2.1 Razmerje med SOURCE in ORIG	24
3.2.2.3 GOAL – cilj	24
3.2.2.3.1 Predložne zveze in prislovi	24
3.2.2.3.2 Konkurenčna pomenskoskladenjska razmerja	24
3.2.2.3.2.1 Razmerje med GOAL in REC	24
3.2.2.3.2.2 Razmerje med GOAL in RESULT	25
3.2.2.4 AIM – namen	25
3.2.2.4.1 Predložne zveze in odvisni stavki	25
3.2.2.4.2 Konkurenčna pomenskoskladenjska razmerja	25
3.2.2.4.2.1 Razmerje med AIM in LOC/GOAL	25
3.2.2.4.2.2 Razmerje med AIM in CAUSE	26
3.2.2.5 CAUSE – vzrok	26
3.2.2.5.1 Odvisni stavki	26
3.2.2.5.1.1 Vzročni odvisnik	26
3.2.2.5.1.2 Sklepalni in posledični odvisnik	26
3.2.2.5.1.3 Oziralni odvisnik	27
3.2.2.5.2 Prislovne zveze	27
3.2.2.5.3 Prislovi in vprašalnice	27
3.2.2.5.4 Konkurenčna pomenskoskladenjska razmerja	27
3.2.2.5.4.1 Razmerje med CAUSE in TIME	27
3.2.2.5.4.2 Razmerje med CAUSE in REG/ORIG	28
3.2.2.5.4.3 Razmerje CAUSE in LOC	28
3.2.2.5.4.4 Razmerje med CAUSE in LOC/MANN	28
3.2.2.6 CONTR – protivnost/dopustnost	28
3.2.2.6.1 Odvisni stavki in prislovi	28
3.2.2.6.2 Protivno priredje	29
3.2.2.7 COND – pogoj	29

3.2.2.7.1 Predložne zveze	29
3.2.2.7.2 Pogojni odvisniki	29
3.2.2.7.3 Konkurenčna pomenskoskladenjska razmerja	29
3.2.2.7.3.1 Razmerje med COND in REG	29
3.2.2.7.3.2 Razmerje med COND in CAUSE	29
3.2.2.8 REG – ozir	29
3.2.2.8.1 Predložne zveze	30
3.2.2.8.2 Primerjava.....	30
3.2.2.8.2.1 »Prave primerjave«	30
3.2.2.8.2.2 Pridevniška vezljivost	30
3.2.2.8.3 Konkurenčna pomenskoskladenjska razmerja	30
3.2.2.8.3.1 Razmerje med REG in COND	31
3.2.2.8.3.2 Razmerje med REG in MANN	31
3.2.2.9 ACMP – spremstvo.....	31
3.2.2.9.1 Predložne zveze	31
3.2.2.9.2 Konkurenčna pomenskoskladenjska razmerja	31
3.2.2.9.2.1 Razmerje med ACMP in REC/PAT	31
3.2.3 NAČIN	32
3.2.3.1 RESTR – omejitev	32
3.2.3.2 MANN – način	32
3.2.3.2.1 Prislovna določila	32
3.2.3.2.1.1 Prislovi intenzivnosti (in količine)	33
3.2.3.2.1.2 Zaimenski prislovi in vprašalnice	33
3.2.3.2.1.3 Predložne zveze	34
3.2.3.2.1.4 Primerjalne zveze	34
3.2.3.2.2 Odvisni stavki (načinovni odvisnik).....	34
3.2.3.2.3 Pridevniška vezljivost.....	34
3.2.3.2.4 Povedkov prilastek.....	35
3.2.3.2.5 Konkurenčna pomenskoskladenjska razmerja	35
3.2.3.2.5.1 Razmerje med MANN in QUANT	35
3.2.3.2.5.2 Razmerje med MANN in PHRAS	35
3.2.3.2.5.3 Razmerje med MANN in REG	35
3.2.3.2.5.4 Razmerje med MANN in LOC.....	35
3.2.3.3 MEANS – sredstvo.....	36
3.2.3.3.1 Predložne zveze	36
3.2.3.3.2 Konkurenčna pomenskoskladenjska razmerja	36
3.2.3.3.2.1 Razmerje med MEANS in ACT	36
3.2.3.3.2.2 Razmerje med MEANS in PAT	36

3.2.3.3.2.3 Razmerje med MEANS in REC.....	37
3.2.3.3.2.4 Razmerje med MEANS in ORIG	37
3.2.3.3.2.5 Razmerje med MEANS in CAUSE	37
3.2.3.3.2.6 Razmerje med MEANS in PHRAS.....	37
3.2.3.3.2.7 Razmerje med MEANS in LOC	38
3.2.3.4 QUANT – količina	38
3.2.3.4.1 Samostalniške zveze in prislovi.....	38
3.2.3.4.2 Pridevniška vezljivost.....	39
3.2.3.4.3 Konkurenčna pomenskoskladenjska razmerja	39
3.2.3.4.3.1 Razmerje med QUANT in MANN	39
3.2.3.4.3.2 Razmerje med QUANT in PAT/RESLT	39
3.2.3.4.3.3 Razmerje med QUANT in DUR.....	39
3.2.3.4.3.4 Razmerje med QUANT in SOURCE/Goal.....	39
3.2.4 GLAGOLSKE ZVEZE	39
3.2.4.1 MWPRED – zveze z nedoločniki	39
3.2.4.1.1 Fazni glagoli	39
3.2.4.1.2 Drugi glagoli	40
3.2.4.2 MODAL – zveze z modalnimi glagoli	40
3.2.4.2.1 Modalni glagol + nedoločnik.....	40
3.2.4.2.2 Glagol <i>biti</i> + modalni prislov	40
3.2.4.2.3 Pridevniška vezljivost.....	41
3.2.5 STALNE ZVEZE.....	41
3.2.5.1 PHRAS – frazem.....	41
3.2.5.1.1 Pravi frazemi	41
3.2.5.1.2 Ustajene predložne zveze	41
3.2.5.1.3 Konkurenčna pomenskoskladenjska razmerja	41
3.2.5.1.3.1 Razmerje med PHRAS in MANN	41
3.2.5.1.3.2 Razmerje med PHRAS in PAT/RESLT.....	42
3.2.6 Drugi problemi.....	42
3.2.6.1 Pridevniška vezljivost	42
3.2.6.2 Povezovanje odvisnih stavkov.....	43
3.2.6.3 Členkovne vloge	45
3.3 POMENSKE SKUPINE GLAGOLOV	45
3.3.1 Glagol <i>biti</i>	46
3.3.1.1 Samostalniška povedkova določila	46
3.3.1.2 Pridevniška povedkova določila	46
3.3.1.3 Prislovna povedkova določila.....	47
3.3.2 Glagoli z oslavljenim pomenom	48

3.3.2.1 Pridevnik v vlogi povedkovega prilastka	48
3.3.2.2 Samostalnik v vlogi povedkovega prilastka	48
3.3.2.3 Prislov v vlogi povedkovega prilastka	48
3.3.3 Zveze glagola s predlogi (predložni/frazni glagoli)	49
3.3.4 Glagoli sporočanja	49
3.3.4.1 Glagoli rekanja oz. komuniciranja	49
3.3.4.2 Glagoli seznanjanja	50
3.3.4.3 Glagoli mišljenja	50
3.3.5 Glagoli s <i>-se/-si</i> (in razmerje med aktivnimi in pasivnimi vzorci)	51
3.3.5.1 Aktivne zgradbe	51
3.3.5.1.1 <i>-se/-si</i> kot prosti glagolski morfem	51
3.3.5.1.2 Izražanje povratnosti	51
3.3.5.2 Pasivne zgradbe	52
3.3.5.2.1 <i>-se/-si</i> kot povratni zaimsek	52
3.3.5.2.2 <i>-n/-t</i> kot deležnik	52

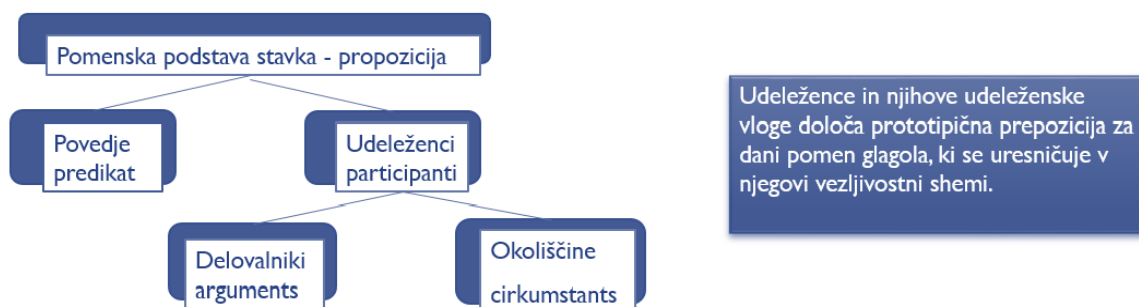
1 UVOD

Smernice za semantično označevanje učnega korpusa so namenjene izdelavi korpusa, ki poleg drugih označevalnih nivojev vsebuje tudi oznake na semantični ravni. Smernice vsebujejo opis pravil, po katerih so glagolskim udeležencem v korpusnih stavkih pripisane semantične kategorije, kot so aktant, prizadeto, lokacija ipd. Sistem semantičnega označevanja in nabor semantičnih kategorij (oz. oznak) temelji na sistemu Praške odvisnostne drevesnice (PDT 2.0), ki je realiziran v Vezljivostnem leksikonu čeških glagolov (Vallex), in je prilagojen skladenjskim in pomenskim lastnostim slovenščine.

V smernicah je najprej na kratko opisan postopek semantičnega označevanja in elementi stavka, ki jim pripisujemo oznake. V nadaljevanju so nato predstavljene oznake za udeleženske vloge, in sicer za delovalnike, okoliščine in glagolske zveze ter nekatere posebnosti pri označevanju glagolov glede na pomenske skupine in rabo v aktivnih/pasivnih stavčnih zgradbah. Podroben opis posamezne udeleženske vloge vsebuje kratek opis v izhodiščnem češkem naboru, opis skladenjskih in pomenskih okoliščin, v katerih se udeleženska vloga pojavlja, ter tipičen nabor glagolov in korpusnih zgledov, ki posamezne odločitve potrjujejo. Priporočila, ki izhajajo iz smernic, so v veliki večini usklajena s stanjem v učnem korpusu. V primeru, kjer prihaja do odstopanj in diskrepanc je na to opozorjeno. Vseh sprememb glede na prvotne smernice namreč ni bilo mogoče implementirati na celotni korpus saj so se ugotovitve beležile ves čas ročnega označevanja učnega korpusa SUK. Za namene čim konsistentnejšega odločanja pri označevanju so udeleženske vloge opisane tudi z vidika t. i. »konkurenčnih« pomensko-skladenjskih razmerij, ki so bila prepoznana v postopku ročnega označevanja. Samostojno poglavje je namenjeno glagolu *biti* in označevanju udeleženskih vlog v problematičnih pomensko-skladenjskih strukturah ter označevanju udeležencev v vzorcih glagolov rekanja in kognitivnih procesov.

2 SEMANTIČNO OZNAČEVANJE

S pojmom semantično označevanje opisujemo postopek pripisovanja semantičnih kategorij stavčnim udeležencem (ang. Semantic Role Labeling – SRL). Gre za postopek, ki je z jezikoslovnega vidika namenjen prepoznavanju udeleženskih vlog, ki jih evocira pomen glagola, z jezikovnotehnološkega pa razvoju sistemov za luščenje informacij, sistemov za odgovarjanje na vprašanja, izboljšavi delovanja skladenjskih razčlenjevalnikov ter strojnih prevajalnikov ipd. Izhodišče za določanje udeleženskih vlog (in njihovih semantičnih oznak) predstavlja t. i. propozicija ali pomenska podstava stavka (Slika 1), ki ima dve temeljni sestavini: predikat (ali povedje) in udeležence oz. participante. Udeležence lahko nadalje delimo na delovalnike (aktante) in okoliščine (cirkumstante). Povedje je na skladenjski ravni povedek (oz. zloženi povedek: povedkovo določilo in povedkov prilastek), delovalnika sta osebek in predmet (argumenti – določila), okoliščine pa prislovna določila (tj. adjuncts – dopolnila).

Slika 1: Elementi pomenske podstave povedi

Semantične oznake glede na elemente propozicije pripisujemo sestavnim elementom zloženega povedka, delovalnikom in okoliščinam. Konkretno bi lahko rekli, da predvideva glagol *narediti* v enem od svojih pomenov tako delovalniške kot okoliščinske udeležence, ki se na oblikoskladenjski ravni realizirajo v obliki argumentov, ki

jih je mogoče zapisati kot: kdo-AKTANT speče komu-PREJEMNIK kaj-PRIZADETO (kdaj, kje, kako, zakaj), kar predstavlja vezljivostno shemo konkretnega glagolskega pomena.

3 UDELEŽENSKA VLOGE

Udeleženske vloge (oz. oznake za semantične kategorije) so v nadaljevanju predstavljene v treh večjih skupinah, in sicer delovalniki, ki so navadno obvezni elementi glagolskega vzorca, okoliščine ter udeleženske vloge znotraj kompleksnejših glagolskih zvez, kot so zveze z modalnimi glagoli, nedoločniki ali frazeološke enote z glagolsko sestavino.

Osnovo za nabor udeleženskih vlog in njihovih oznak predstavlja nabor oznak praške odvisnostne drevesnice PDT 2.0 (<https://ufal.mff.cuni.cz/pdt2.0/doc/manuals/en/t-layer/html/index.html>). Z vidika optimizacije pomenske razdrobljenosti, upoštevanja slovenskih specifik in hkrati prekrivnosti oznak med posameznimi sistemi, smo nabor ustrezno zreducirali, kar prikažemo v obliki tabele pri opisu posamezne udeleženske vloge.

3.1 DELOVALNIKI

Med delovalniškimi udeleženci, ki se v sistemu PDT obravnavajo kot obligatorni, smo prevzeli vseh pet kategorij (Tabela 1): vršilec (ACT), prizadeto (PAT), prejemnik (REC), izvor (ORIG) in učinek oz. rezultat dejanja (RESLT). Udeležensko vlogo naslovnika (addressee) in koristnika (benefactor) smo glede na PDT združili v enotno oznako prejemnik (REC). Z udeležensko vlogo izvor (ORIG) smo v slovenskem sistemu združili kategoriji izvora (Kaj se je zgodilo, sem izvedel iz časopisja) in podedovanosti (Plašč je dobil po očetu).

Oznaka	PDT 2.0		SLO	
ACT	ACT	actor		vršilec, aktant
PAT	PAT	patient		prizadeto
REC	ADDR	addressee	prejemnik	prejemnik
	BEN	benefactor	koristnik	
ORIG	ORIG	origin	izvor	izvor
	HER	inheritence	podedovanost	
RESLT	EFF	effect		učinek

Tabela 1: Delovalniške udeleženske vloge

3.1.1 ACT – VRŠILEC, AKTANT

ACT (Vallex) - označuje dopolnilo, ki zapolnjuje prvi skladenjski položaj glagola, npr. Mama.ACT je spekla torto, Voda.ACT je napolnila jamo, Knjiga.ACT je izšla. ACT nastopa v aktivnih stavčnih zgradbah skladenjsko kot osebek, ki svojo skladenjsko-pomensko vlogo ohranja tudi v pasivnih zgradbah, npr. Založba.ACT Odeon je izdala knjigo in Knjigo je izdala založba.ACT Odeon.

Z oznako ACT označujemo delujoče udeležence, povzročitelje ali nosilce dejanja, in sicer:

3.1.1.1 OSEBEK V IMENOVALNIKU

sem izvedel, da me žena (ACT) vara
dekle (ACT) je ob vzratni vožnji začelo vpiti
na ta dan so potekale prijateljske tekme (ACT)

Tudi, kadar so v tej vlogi zaimki:

bi se naj to (ACT) zgodilo
kaj (ACT) je astma
da bi bil to (ACT) le blag dotik

Z ACT označujemo tudi elipse aktanta v priredju:

nihanja (ACT) informacijo oslabijo, okrepijo ali pa jo postavijo
briketi (ACT) so izdelek, pomagajo, čistijo, vlažijo

in aktante ob elipsi glagola:

prihaja nadlahtnica (ACT), s spodnje strani pa koželjnica (ACT)

Če med aktanti obstaja povezava na skladišnji ravni (prir) kot v primeru spodaj, aktantov ne povezujemo:

nemoteno delovanje zagotavljajo vezi (ACT) in ovojnica ter mišice

Gl. tudi osebkov odvisnik in Osebek v pristavku

3.1.1.2 OSEBEK V RODILNIKU

Kot aktante obravnavamo tudi skladišnje osebkke, ki so zaradi **zanikanega** glagola v rodilniku:

v vratih ne bo več Pejkovića (ACT)
ki ga (ACT) v prejšnjih paketih ni bilo
država je pokazala, da je (ACT) razvoj (PAT) ne zanima -> kaj (PAT) ne zanima koga (ACT)
Tukaj ni napak (ACT)

ter osebkke, ki nastopajo ob glagolih s pomenom **količine** (t. i. partitivni osebek):

ljubiteljev konjeniškega športa (ACT) je veliko
več kot 700 ljudi (ACT) je obiskalo premiero
je zmanjkalo denarja (ACT)

3.1.1.3 OSEBEK V DAJALNIKU ALI TOŽILNIKU

Kot aktante označujemo tudi osebkke v vlogi vršilcev dejanja ali nosilca stanja ko gre za t. i. logični osebek. O logičnem osebkku govorimo takrat, ko glagol ne predvideva še enega osebkka, ne da bi se pri tem spremenil pomen, npr.

ali bo Morilcu (ACT) uspelo <- morilec (ACT) bo uspel
čeprav je vodstvu (ACT) jasno
zdela se mi (ACT) je veliko bolj vsakdanja
ali se jim (ACT) zdi cena (PAT) previsoka
mi (ACT) je šlo na živce
upajo, da jim (ACT) bo uspelo prepričati ljudi (REC)
temu (ACT) ni tako
jih (ACT) ni zanimal prenos (PAT)
zanimal jo (ACT) je princip (PAT)

Sem sodijo tudi primeri, kjer je udeleženec s pomenskega vidika aktivni udeleženec in povzročitelj dejanja hkrati, npr.

- z dajalnikom:

zdeti se komu, fučkati se komu, posrečiti se komu (REC), posvetiti se komu, prihajati komu, stožiti se komu, urajmati se komu, vzdigovati se komu, zehati se komu, blesti se komu, kolcati se komu, sanjati se komu, muditi se komu, gre komu za kaj, roditi se komu (REC)

nosilec stanja:

zljubiti se komu, zahoteti se komu, dati se komu, dremati/dremuckati se komu, spati se komu, svitati/jasniti se komu, ljubiti se komu, mešati se komu (REC); biti žal/mar/všeč ... komu, biti dobro/slabo ... komu; gre dobro/slabo komu, primanjkovati komu (REC) (kaj), goditi se komu (REC), odleči komu (REC)

nosilec lastnosti:

mi (ACT) je nerodno, postalo me (ACT) je sram

-s tožilnikom:

brigati koga (ACT), zanimati koga (ACT), mrgoleti, vreti, tretji se koga (ACT), veseliti koga (kaj), usoda (PAT) me (ACT) ne skrbi

-z orodnikom: z njim (ACT) je tako

vendar:

mi (REC) teče iz nosa -> kaj ACT teče iz nosa komu REC
v vsem, kar se mi (REC) je pripetilo, vidim smisel -> kaj ACT se je pripetilo komu REC
odklenkati komu (PAT->REC), odzvoniti komu (REC),

3.1.1.4 OSEBEK GLAGOLA *BITI* (IMENOVALNIK)

Kot aktante označujemo tudi samostalnike in samostalniške zveze v imenovalniku, ki nastopajo kot osebki glagola *biti*. Ker gre za enakovredne kopulativne stavke (tj. razmerje med ACT in PAT = kdo ali kaj je kdo ali kaj), si pri določanju pomagamo s pravilom, po katerem je aktant tisti udeleženec, na katerega je vezana nova informacija (tj. izhodišče glagolskega dejanja), prizadeto pa tisti udeleženec, ki nosi vsebino nove informacije – to, kar izvemo novega. Ključno za ugotavljanje aktanta je vprašanje: Kdo ali kaj je + tisti del stavka, o katerem izvemo nekaj novega:

podočnjaki (ACT) so posledica tanke kože (PAT) -> o podočnjakih izvemo, da so posledica tanke kože
problem beguncev (ACT) je stvar države (PAT) -> o problemu beguncev izvemo, da so stvar države
naprava BICOM (ACT) je zbirka impulzov (PAT)
Danes (ACT) je sreda (PAT)

3.1.1.5 OSEBEK GLAGOLA *BITI* (NEDOLOČNIK)

Zveze glagola *biti* z nedoločnikom so trenutno v korpusu označene kot večbesedni predikat (MWPRED), ustrežnejša pa bi bila oznaka ACT, saj gre za nedoločnike v osebki poziciji:

delati (MWPRED->ACT) je treba
planirati (MWPRED->ACT) je težko
molčati (MWPRED->ACT) je zlato
nadomestiti (MWPRED->ACT) jih je treba

Za označevanje udel. vlog v povedkovem določilu gl. še pasivne konstrukcije ter oznaki RESULT in PAT.

3.1.1.6 OSEBEK FRAZNEGA GLAGOLA »GRE ZA«

Z udeležensko vlogo ACT označujemo tudi udeležence fraznega glagola *gre za* v pomenu 'nanašati se, biti govora o čem', ustrežnejša pa bi bila oznaka prizadeto (PAT), s čimer bi dosegli tudi ujemanje s predmetnimi določili na skladenjski ravni (povezava dve):

gre za zdravljenje (ACT->PAT) gre za diskriminacijo (ACT->PAT)

da gre pri mizah (REC) za potrebe (ACT->PAT)

Za druge frazne glagole gl. poglavji Frazni glagoli in RESULT.

3.1.1.7 OSEBKOV ODVISNIK

Kot aktante označujemo tudi osebkove odvisnike. Povezava poteka od glagola v glavnem stavku:

od človeka je odvisno, ali bo postavil (ACT) zaleže, če ženska položi (ACT)

Za začetek je najbolje, da ugotovite (ACT)

Sedaj je že dokončno znano, da v nadaljevanju prvenstva v vratih ne bo več Pejkoviča (ACT)

3.1.1.8 OSEBEK V PRISTAVKU

Nataša Pergar (ACT), bioenergetičarka (ACT), je razkrila

3.1.1.9 POSAMOOTALJENI PRIDEVNIKI V VLOGI OSEBKA

leseni (ACT) so najcenejši

3.1.1.10 KONKURENČNA POMENSKOSKLADENJSKA RAZMERJA

3.1.1.10.1 RAZMERJE MED ACT IN REC

Med logičnim osebkom, ki ga označujemo z ACT, in prejemnikom (REC) ločujemo tako, da ima prejemnik navado v stavku osebek (aktant) že izražen:

občina (ACT) jim (REC) bo pomagala

Kadar aktant v osebkem ni izražen – gre predvsem za neprehodne glagole, označujemo dajalniško, lahko pa tudi tožilniško izražene osebke z ACT:

jim (ACT) bo uspelo

temu (ACT) ni tako

to jih (ACT) ne briga

Pohvalno (RESULT) je tudi to (ACT), da je Nokia v paket priložila polnilnik

Ko je logični osebek izpuščen, je odvisnik označen s povezavo PAT:

Zdi se (mu - ACT), da so se prireditelji biatlonskega kriterija prvega snega letos še posebej potrudili (PAT).

3.1.1.10.2 RAZMERJE MED ACT IN LOC (PROSTORSKO IZRAŽENI AKTANTI)

O prostorsko izraženem aktantu govorimo, ko glagol v vzorcu hipotetično predvideva tudi lokacijo, hkrati pa je predložno prostorsko zvezo mogoče razumeti metonimično, tj. kot »kdo iz organizacije/ustanove...«. Navadno ne gre za glagole premikanja, ampak za glagole, ki izražajo določeno dejanje (*uvesti, objaviti, lotiti se, sporočiti* ipd.). Z vidika enotnosti označevanja, ki na tej ravni ne upošteva metonimičnih in metaforičnih prenosov, in z vidika učenja avtomatskih označevalnikov, bi v spodnjih primerih ustrežnejša lokacijska oznaka:

v bolnišnici (ACT-> LOC) bodo uvedli

pri Fujifilmu (ACT->LOC) so objavili

na centru (ACT->LOC) lotiti

so sporočili iz združenja (ACT->LOC)

v Avstrijskem časopisu (ACT-ORIG) objavljajo

v osnovni šoli v Bistrici (ACT->LOC) pripravljajo

ga (PAT) je v tem strojčku (ACT) za nekaj kB manj

Nasprotno je povezava LOC primarno vezana na premikanje in prostorsko razmeščenost, kot v primerih:

pomikati po Velski dolini (LOC)

sprehajala po trgovini (LOC)

3.1.1.10.3 RAZMERJE MED ACT IN PAT

Čprav se v primeru nekaterih pomenov glagolov, kot je npr. *dobiti*, zdi, da nimajo aktanta, ker je le-ta pomensko dejansko prizadeti, kot v spodnjem primeru, se po vzoru češkega [Vallexa](#) odločamo za vzorec: kdo (ACT) dobi kaj (PAT) od koga (ORIG), npr.

Slovenija (ACT) bo dobila gajbo banan (PAT)
predstavniki (ACT) so iz proračuna (ORIG) dobili malo denarja (PAT)

3.1.2 PAT - PRIZADETO

PAT (Vallex): označuje dopolnilo, ki zapolnjuje drugi skladenjski položaj glagola, npr. Marija je na mizo postavila vazo.PAT., Mama je spekla torto.PAT., Knjiga pripada Janezu.PAT., Janez se je odpovedal nagradi.PAT., Povedal nam je o svojih počitnicah.PAT. Prizadeti je v aktivnih zgradbah na skladenjski ravni izražen kot neposredni predmet, kar ustreza tudi pomenskemu razmerju v pasivnih zgradbah: Založba Odeon je izdala knjigo.PAT in Knjigo.PAT je izdala založba Odeon.

Z udeležensko vlogo prizadeto (PAT) označujemo prizadeti predmet glagolskega dejanja

---

3.1.2.1 PREDMETNO DOLOČILO (NEPOSREDNI PREDMET)

Samostalniki in samostalniške zveze v vlogi predmetnih določil:

- v tožilniku

da bi jo (PAT) utišal, sem prijel nož (PAT)
je včeraj sklicala sestanek (PAT)
telo sprejme dražljaj (PAT)
družina je načrtovala poroko (PAT)

Posamostaljeni pridevniki

v bolnišnici so že pripravili vse potrebno (PAT) za negovanje bolnikov
lepše od te (PAT) si ne bi mogli izbrati

- v roditeljskem

moje dlani so se oklenile njenih gladnih lic (PAT)
starši ter ciljna publika se zelo slabo udeležujejo predavanj (PAT)

3.1.2.2 PREDMETNO DOLOČILO (PREDLOŽNI PREDMET)

Kot predložne ali neposredne predmete obravnavamo razmeroma trdne zveze glagola in predloga, pri čemer take zveze za razliko od fraznih glagolov (*pri do – 'zgoditi se'*) ne tvorijo samostojnega pomena, npr. *primerjati z, razbrati iz, sovpadati z* ipd.

bo njihova uporaba dolgoročno vplivala na okolje in zdravje ljudi (PAT)
pri bolečinah (PAT) zaleže ← kaj (ACT) zaleže komu (REC) za kaj/pri čem (PAT)
pomaga pri kašljanju (PAT)
bo v pomoč pri nakupovanjih (PAT)
kalkulator pomaga pri štetju (PAT)

Pri glagolih govorenja, ki opredeljujejo vsebino, predmet, temo sporočanja, zlasti s predlogom o:

o vsej silni želji in hotenju (PAT) ni mogoče povedati z besedami
glede vključitve v EU (PAT) je sogovornik (ACT) dejal, da si to želijo (RESLT)
ravnatelj (ACT) o nasilju med učenci (PAT) pravi, da se dogaja tudi pri njih (RESLT)
to (RESLT) pa je rekel o Duhu (PAT)

3.1.2.3 PREDMETNI ODVISNIKI

Preiskave med sodnim postopkom so pokazale, da so se odvijali bistveno drugače (PAT).
Dogodki v prihodnjih mesecih pa bodo pokazali, ali bo morilcu iz Ankarana tokrat uspelo (PAT).
se je županja Vojka Štular odločila, da jim bo občina po svojih močeh pomagala (PAT)
sestane, na katerem so ugotavljali, kako bi prišli do najprimernejše rešitve (PAT).
Za začetek je najbolje, da ugotovite, ali vaš dih seže do spolnih organov (PAT).
Obenem je treba poudariti, da imajo tudi ortoze dve plati (PAT)

3.1.2.4 POVEDKOVO DOLOČILO

Samostalniki in samostalniške zveze v vlogi povedkovih določil ob glagolu *biti*:

območje medenice (ACT) je središče telesa (PAT)
Dogodek v Ankaranu (ACT) je bila dramatična nesreča (PAT)
kaj (ACT) je astma (PAT)

3.1.2.4.1 UDELEŽENCI V AKTIVNIH IN PASIVNIH ZGRADBAH

Izhajamo iz pravila, da morajo biti udeleženci v aktivno-pasivnih zgradbah pomensko-skladenjsko usklajeni. V pasivnih zgradbah gre za namerno izpuščanje sicer obstoječega vršilca (V pomoč so nam vprašalnice). Obstajata dva načina za umikanje vršilca iz zgradbe stavka:

-z uporabo povratnoosebnega zaimka *se/-si*

se pozitivna diskriminacija (PAT) označuje kot privilegij (RESULT) → KDO označuje KAJ kot KAJ
notranjost kabine (PAT) se lahko primerja z avtomobilom (RESULT) → KDO primerja KAJ s ČIM
od zunaj pa se sliši vriskanje in pokanje (PAT) → KDO sliši KAJ
iz pogodbe se ne da razbrati načina plačila (PAT) → KDO ne more razbrati ČESA iz ČESA

-z uporabo deležnika na *n/-t*

je bilo zdravljenje (PAT) končano (RESULT) → KDO je končal KAJ
je stvar (PAT) malce bolj zapletena (RESULT) → KDO je zapletel KAJ
znanost (REC) je s tem (MEANS) obogatena (RESULT) za nov pojem (PAT) → KDO obogati KAJ s ČIM
je ortoza (PAT) izbrana nepravilno (MANN) → KDO izbere KAJ KAKO

3.1.2.5 PRIDEVNIŠKA DOLOČILA

kot sem je (PAT) bil vaje (RESULT) → vaje koga
produkcijska hiša (REC) je bila zaslužna (RESULT) za vzpon britanskega filma (PAT)
je že vsak drugi mobilnik (REC) opremljen (RESULT) z digitalno kamero (PAT)
navdušen nad idejo (PAT) – vzorec: kdo (ACT) navduši koga (REC) nad čim/za kaj (PAT) s čim (MEANS)

3.1.2.6 KONKURENČNA POMENSKOSKLADENJSKA RAZMERJA

3.1.2.6.1 RAZMERJE MED PAT IN ACT

Imenovalniška predmetna določila označujemo s PAT:

holistični pristop (ACT) pomeni predvsem ukvarjanje s sabo (PAT)

Rodilniška določila ob zanikanju označujemo z ACT:

ne bo Pejčkovića (ACT)
ga (ACT) ni bilo
je (ACT) ne zanima
Rupla (ACT) ne skrbi usoda slovenskega jezika (PAT) <- koga (ACT) skrbi kaj (PAT)

3.1.2.6.2 RAZMERJE MED PAT IN REC

Predmetna določila v vlogi prejemnika pri glagolih rekanja:

bo morilcu (ACT) uspelo prepričati italijanske pravosodne oblasti (REC) ← kdo (ACT) prepriča koga (REC) kaj (RESLT) o čem (PAT)
KDO se dogovori KAJ (RESLT) s KOM (REC) o ČEM (PAT)

Trpne zgradbe z glagoli z več kot dvema udeležencema – gl. tudi pridevniško vezljivost:

slovenska znanost (REC) je s tem obogatena (RESLT) za nov pojem (PAT)- kdo (ACT) obogati koga/kaj (REC) s čim (PAT)
je že vsak drugi mobilnik (REC) opremljen (RESLT) z digitalno kamero (PAT)

Vendar:

produksijska hiša (ACT) je bila zaslužna (RESLT) za vzpon britanskega filma (PAT) – kdo (ACT) je zaslužen za koga/kaj (PAT) ≠ *kdo zasluži za kaj

Vzajemnost (pričakovali bi PAT)

pri katerih se obdobja depresije izmenjavajo z obdobji pretirane veselosti (REC)
dan pogreba se je križal z načrti angleške kraljeve družine (REC)
predviden datum dirke je sovpadal z dnevom pogreba (REC)

3.1.2.6.3 RAZMERJE MED PAT IN RESLT

Zlasti pri fraznih glagolih in glagolih z oslavljenim pomenom:

konjeniška dirka je tudi letos postregla z nekaterimi nepredvidljivimi naključji (PAT -> RESLT) -> postreči s kavo PAT : postreči z dokazi RESLT
Vitka Ribičič je postregla z odgovorom (RESLT)
jih (REC) niso želeli prikrajšati za kaj (RESLT->PAT) - kdo (ACT) prikrajša koga (REC) za kaj (RESLT->PAT)
veljala pa je za eno od najuspešnejših produkcijskih hiš (RESLT) ← KDO velja za KAJ (RESLT)
primerjati notranjost (PAT) z osebnim avtomobilom (RESLT->REC)

3.1.2.6.4 RAZMERJE MED PAT IN ORIG

od njih (PAT) se lastniki (ACT) ločujejo

3.1.2.6.5 RAZMERJE MED PAT IN MEANS

upravlja z aparatom (PAT) ← kdo upravlja kaj (PAT) s čim (MEANS)

3.1.3 REC - PREJEMNIK

ADDR (Vallex): je delovalniški udeleženec glagola, ki običajno izraža vlogo "prejemnika", npr. Oče je hčeri.ADDR za rojstni dan podaril knjigo, Sinu.ADDR je povedal resnico. Udeleženska vloga ADDR se uporablja za glagole s tremi (ali več) valenčnimi položaji. Skladenjsko se izraža kot dopolnilo na položaju dajalniškega posrednega predmeta, npr. He handed the book to John.ADDR, The book was handed to John.ADDR.

Z udeležensko vlogo prejemnik (REC) označujemo prejemnike kot posredne udeležence dejanja in nedelovalniške udeležence, ki jim je dejanje v škodo ali korist, npr. *Prijatelju*_{o-ADDR} sem poslal darilo, Miha je Maji ujel pobeglega kanarčka. Na skladenjski ravni so prejemniki tipično predmetna določila v dajalniku

---

3.1.3.1 PREDMETNO DOLOČILO (DAJALNIK)

Udeležensko vlogo prejemnika (REC) pripisujemo delovalniku, ki mu je dejanje v škodo ali v prid. Mesto prejemnika je običajno prisotno v primeru, ko je mesto aktanta (ACT) in prizadetega (PAT) že zasedeno oz. predvideno. Navadno gre za dajalniška predmetna določila:

občina (ACT) jim (REC) bo pomagala
bioenergetičarka (ACT) je udeležencem (REC) razkrila
morilca (ACT) sta policistom (REC) povedala
bi se mi (REC) zgodilo, da bi bil (ACT)

Kadar mesto prejemnika ni predvideno oz. ne predvideva treh udeležencev, označujemo dajalniško določilo s PAT:

kdo se smeje komu (PAT)
kdo se izogne komu (PAT)
kdo se čudi komu (PAT)
kaj botruje čemu (PAT)

Aktant je v takih stavkih bodisi izražen (zgornji primeri) bodisi ga glagol predvideva kot v spodnjih primerih:

bi morali posvečati več pozornosti tehniki (REC)
prepuščal sem se občutku lepega (REC)

V ta sklop sodijo tudi udeleženci pri **glagolih rekanja** oz. **sporočanja**:

- KDO pove KOMU (REC) KAJ (RESLT) o ČEM (PAT)
morilca sta policistom (REC) povedala, da sta se dogovorila (RESLT), da Damjana (PAT) ubijeta
kolega mu (REC) je nekaj zašepetal
žena mu (REC) je vedno rekla
- KDO prepriča KOGA (REC) KAJ (RESLT) o ČEM (PAT)
uspelo prepričati italijanske pravosodne oblasti (REC)
uspelo prepričati ljudi (REC), da je (RESLT)

3.1.3.2 PREDMETNO DOLOČILO (TOŽILNIK)

Z udeležensko oznako prejemnika označujemo tudi predmetna dopolnila v tožilniku, zlasti ko gre za večvalenčne glagolske vzorce, npr. pri glagolih: ščititi, varovati, braniti, ohraniti ipd.: kdo (ACT) varuje/ščiti/brani/ohranja koga/kaj (REC) pred kom/čim (PAT.) V večini primerov, vendar ne izključno, so prejemniki določeni z živo+, npr. Trenutno v korpusnih stavkih konsistentnost označevanje teh vzorcev ni izpeljana v celoti.

zavarovati koga (REC) pred kom/čim (PAT)
varovati koga (REC) pred kom/čim (PAT)
ohraniti kaj (REC) pred kom/čim (PAT)
sem hotel nanjo (REC) narediti vtis (PAT)
vanjo (REC) sploh še kaj vlagati
povprašati kaj (PAT) pri kom (REC)

3.1.3.3 PREDMETNO DOLOČILO (PREDLOŽNI PREDMET)

Predložna predmetna določila v vlogi prejemnikov so skladijsko redkejša in pomensko manj prepoznavna. Prav tako se pojavljajo v vzorcih, kjer je mesto aktanta in prizadetega (oz. katerega drugega delovalnika) že zasedeno:

da gre pri mizah (REC) za potrebe (ACT->PAT)
imel do tega večera (REC) poseben odnos (PAT)
je treba pri Nokii (REC) najprej odpreti pokrovček (PAT)

3.1.3.4 VZAJEMNOST

Z udeležensko vlogo REC označujemo tudi delovalnike pri glagolih, ki pomenijo **vzajemnost** dejanja, npr.

- (a) glagoli sporočanja:
KDO se dogovori KAJ (RESLT) s KOM (REC) o ČEM (PAT)
- (b) drugi glagoli:
Je njeno izginotje (PAT) povezano z vajinimi odnosi (REC)
začetki muzeja so povezani z zbirateljsko vnemo (REC)
se obdobja depresije izmenjavajo z obdobji (REC)
povezati telefon (PAT) z računalnikom (REC)
s partnerji (REC) ostali v povezavi
in se za dobavo povezali s tujim partnerjem (REC)
varal ženo (PAT) s pevko (REC)
namesto tega (REC) raje uporabljamo slogovne strani (PAT)

Sem sodi tudi vzorec glagola *poročiti* v dveh pomenih (glede na pomen aktanta):

Kdo (ACT) se poroči s kom (REC) = Kdo poroči koga (REC)
Kdo (ACT) poroči koga (PAT) s kom (REC)
se boste poročili z njim (REC)
ali ste zaročeni z njim (REC)

V primeru, da eden od vzajemnih elementov ni posredni delovalnik/udeleženec glagola in ga je mogoče razumeti kot spremstvo, se odločimo za oznako ACMP (gl. še pogl. Razmerje med REC in ACMP)

pride v resonanco s terapevtskim nihanjem (ACMP)

3.1.3.5 PRIDEVNIŠKA VEZLJIVOST

storitev, povezanih z vzdrževanjem (REC)
trenutki so vezani (RESLT) na ta večer (REC)
vnetje je pogosto pri ljudeh (REC->ACT)

3.1.3.6 KONKURENČNA POMENSKOSKLADENJSKA RAZMERJA

3.1.3.6.1 RAZMERJE MED REC IN LOC

Predložno izraženi prejemniki REC pogosto konkurirajo prostorski oznaki LOC. Pri izbiri ustrezne semantične oznake upoštevamo, da (a) je prostorska oznaka navadno vezana na glagole, ki bodisi izražajo premikanje bodisi vsebujejo prostorsko komponento; (b) so prejemniki navadno določeni z živo+ oz. so izraženi metonimično (gl. tudi prostorsko izražene aktante oz. razmerje med ACT – LOC):

je zganila v meni (REC)
boste v sebi (REC) začutile življenje
povzročile nevšečnosti na televiziji (REC)

Nasprotno se za oznako LOC odločamo vedno takrat, kadar gre za glagole, ki pomensko vključujejo prostorskost, npr.

leži na njej (LOC)
se bom čez pol ure naslikal¹ pri vas (LOC)

---

¹ Glagol *naslikati* tu nastopa v pomenu 'prikazati, pojaviti se kje'.

3.1.3.6.2 RAZMERJE MED REC IN GOAL

Predložna določila, ki so pretvorljiva v dajalnik, v primeru »nepremikajočih« in »nprostorskih« glagolov in kadar stavčni vzorec predvideva hipotetično mesto še enega prejemnika, ne označujemo z REC, ampak z GOAL. Stavčni vzorec v takih primerih predvideva tudi prosto prejemniško mesto, prim. priložiti komu (REC) kaj (PAT) v kaj (GOAL).

Nokia je v paket (GOAL) priložila polnilnik
so k FAGV (GOAL) pridružili še študij
pripojiti Srbiji (GOAL)

3.1.3.6.3 RAZMERJE MED REC IN PAT

Poseben sklop med glagoli sporočanja predstavljajo glagoli, ki zahtevajo prejemnika v tožilniku, zato pogosto konkurirajo oznaki PAT, npr.

Ljubljance (REC) povprašali, ali se jim (ACT) zdi cena previsoka (RESLT)
uspelo prepričati ljudi (REC), da je proizvodnja celuloze pomembna (RESLT)
Direktorja (REC) smo povprašali glede pričakovanj (RESLT) glede na novega lastnika (PAT)
Svojega nadrejenega (REC) večkrat povprašaj za mnenje in nasvet (PAT), kako bi se lahko pri delu še bolj izurila (RESLT)
prikrajšati koga (REC) za kaj (PAT)

Vendar:

se lahko nauči nasilju (PAT) reči »ne« (RESLT) - kjer gre za vzorec: reči komu (REC) kaj (RESLT) o čem (PAT), kjer udel. mesto 'o čem' dejansko zaseda samostalnik »nasilje«.

3.1.3.6.4 RAZMERJE MED REC IN AIM

Do konkurenčnosti udel. vlog REC in AIM prihaja zlasti pri pridevniški vezljivosti. Pri izbiri med REC-AIM sledimo pomenski odločitvi: REC izraža prejemnika (navadno živo+ in metonimije), AIM pa namen. Osnovni vzorec glagola *nameniti* je: nameniti kaj (PAT) komu (REC) za kaj (AIM), iz česar sledi:

je namenjen vzgoji (AIM) - nameniti komu (REC) kaj (PAT) za kaj (AIM)
osrednji prostor je namenjen kegljanju (AIM)
bo prostor za razstave (AIM)
kriminalist, zadolžen za pogrešane osebe (AIM) - zadolžiti koga (PAT) za kaj (AIM)
so bili nekateri telefoni zaklenjeni za uporabo (AIM)
150 milijonov dolarjev, ki bi jih (PAT) drugače namenili za plačilo (AIM) zaposlenim (REC)
trenutki so vezani (RESLT) na ta večer (REC->)

Nedeležniški pridevniki:

príročno za multimedijški prenosnik (AIM)
hkrati pa bo lahkotno za vožnjo (AIM) - povezava z lahkotno na vožnjo → ni iz glagola
temu (REC) primerna je notranjost
sem ji (REC) bil hvaležen
za nas (REC) bo bistveno, ali bomo znali
pripravili vse potrebno (PAT) za negovanje (AIM)

3.1.3.6.5 RAZMERJE MED REC IN ACMP

Glagol *poročiti*:

kdo se poroči s kom (REC) - Petra (ACT) se poroči s sošolcem (REC)
kdo poroči koga (REC) - Petra (ACT) poroči svojega sošolca (REC)
kdo poroči koga (PAT) s kom (REC) - Matičar (ACT) poroči Petro (PAT) s sošolcem (REC)

Glagol *povezati*: Predložna zveza s/z ima lahko dva različna pomena:

- s pomočjo nečesa (tj. sredstvo): povezati obalo z železniško progo (MEANS)
- z drugim udeležencem (tj. prejemnik): povezati telefon (PAT) z računalnikom (REC)

3.1.4 ORIG – IZVOR

ORIG (Vallex): označuje delovalniškega udeleženca glagola, ki izraža "Izvor dejanja/stanja", npr. Iz lesa izdelujejo mize in stole. ORIG., Za nesrečo je slišal od sosedov. ORIG., Za delo od njega ni vzel denarja. ORIG. Oznaka ORIG se uporablja za glagole s tremi (ali več) valenčnimi položaji.

Oznaka ORIG združuje glede na PDT dve pomenski vlogi: (a) izvor, izhodišče ali povod dejanja in (b) osebo, skupino, po kateri kdo kaj podeduje, dobi. Pri oznaki ORIG je pomembno to, da gre za delovalniško oznako (poleg ACT, PAT, REC in RESULT), kar je treba upoštevati zlasti v razmerju do okoliščinskih oznak, kot so LOC in SOURCE, pa tudi do nekaterih neokoliščinskih, kot je npr. RESULT.

3.1.4.1 PREDMETNO DOLOČILO (PREDLOŽNI PREDMET)

S semantično vlogo ORIG so tipično označeni delovalniški udeleženci, izraženi s predložno zvezo, npr. (*izvedeti*) *iz česa, od česa, pri kom; (posredovati) v čem, s čim, po čem; (izhajati, pridobivati, pripraviti) iz česa, od česa, pri kom, po čem ...* ki nimajo prostorske komponente. Glagole, ki v svojem prototipičnem stavčnem vzorcu navadno zahtevajo udel. vlogo ORIG, lahko razdelimo v naslednje pomenske skupine:

3.1.4.1.1 GLAGOLI SEZNANJANJA

V okviru skupine glagolov rekanja oz. sporočanja imajo udeležensko vlogo ORIG predvsem glagoli »seznanjanja«, kot so: *izvedeti, razbrati, seznaniti se, izluščiti* (v ustreznem pomenu), npr.:

- izvedel iz časopisja (ORIG)
- iz pogodbe (ORIG) se ne da razbrati
- iz dobro obveščenih virov (ORIG) smo izvedeli
- izvedel šele iz poročila (ORIG)
- v prijetni družbi (ORIG) boste izvedeli
- v svoji konvenciji (ORIG) vsebuje restriktivne določbe

V okviru širše skupine glagolov sporočanja je z udel. vlogo ORIG označen tudi medij, ki posreduje sporočilo, npr.:

- je v intervjuju [ORIG] izjavil morilec
- je izrekel v pozdravnem nagovoru (ORIG)
- po besedah Dermeljeve (REG -> ORIG) obstajajo boljše in okoljsko sprejemljivejše možnosti
- po njegovem mnenju (ORIG), je ...

Za razmerje ORIG-MEANS gl. poglavje v nadaljevanju.

3.1.4.1.2 GLAGOLI PRIDOBIVANJA, SPREJEMANJA

- dobila od zamejcev (ORIG)
- kupovati pri Applu (ORIG)
- na predlog (ORIG) LDS sprejet sklep

Za razmerje ORIG-SOURCE in ORIG-LOC gl. poglavje Konkurenčna razmerja

---

3.1.4.1.3 GLAGOLI IZHAIJANJA

Sorodna prejšnji skupini in hkrati pomensko najbolj heterogena in obsežna je skupina glagolov, ki napovedujejo izvor oz. vir glagolskega dejanja ali stanja. Ti primeri so tudi najbolj sorodni lokacijskim oznakam, zlasti SOURCE, zato ORIG uporabljamo predvsem v neprostorskih delovalniških udeleženskih vlogah:

- nastala iz nekdanjega IMV (ORIG)

zbuditi se iz nakupovalne more (ORIG)
vzroke vidi v večjem tempu življenja (ORIG)
živim iz daritve (ORIG)
imam v spominu (ORIG)
pri svojih raziskavah (ORIG) je prišel do ugotovitve
občinska zastava temelji na izraelski zastavi (ORIG)

3.1.4.2 KONKURENČNA POMENSKOSKLADENJSKA RAZMERJA

Semantična vloga ORIG konkurira predvsem lokacijskim oznakam, kot sta LOC in SOURCE. Ključno merilo pri odločanju je prepoznavanje delovalniških vlog (= ORIG) in okoliščinskih vlog (= LOC, SOURCE) v pomenskem vzorcu glagola.

3.1.4.2.1 RAZMERJE MED ORIG IN REC/LOC

V spodnjih primerih ne gre za lokacijsko umeščeno dejanje, ampak za izvor dejanja v konkretnem delovalniku, lokacijskost je sicer lahko dodatno izražena:

pri krajanih (ORIG) naleteti na
energija prekipeva v obeh (REC)

3.1.4.2.2 RAZMERJE MED ORIG IN SOURCE

SOURCE je lokacijska ORIG pa nelokacijska semantična oznaka.

svet je za obveščevalno delo izvedel šele iz poročila (ORIG)
v prijetni družbi (ORIG) boste izvedeli
izpeljana je iz masterja (ORIG) – ne gre za prostorskost ampak za pomen 'temeljiti na'

potencialni vlagatelj je iz ene od držav EU (SOURCE)
nacionalni TV-hiši sta poročali s štadiona (SOURCE)

Pri odločanju med SOURCE in ORIG je treba biti pozoren na glagole čutnega zaznavanja, ki predvidevajo prostorsko oznako SOURCE, npr.

skozi steno (SOURCE) slišim, kako se zabavajo
od zunaj (SOURCE) pa se sliši vriskanje in pokanje

glagol *ločevati*:²

KDO-ACT ločuje KAJ-PAT od KOGA-ORIG: (kisik) PAT je potrebno ločiti od vnetljivih snovi (ORIG):
Sredozemsko morje ločuje Evropo (PAT) od Afrike (SOURCE)

3.1.4.2.3 RAZMERJE MED ORIG IN MANN

poje v srbohrvaškem jeziku (MANN)

3.1.5 RESULT – REZULTAT

EFF (Vallex) - označuje udeležensko vlogo učinka zlasti pri glagolih s tremi (ali več) skladenjskimi položaji. Skladenjsko učinek zapolnjuje tako mesto predmetnega dopolnila, ki pomensko ustreza rezultatu dejanja, kot mesto povedkovega prilastka. V splošnem učinek izraža lastnost ali stanje, ki ga ima ali je deležen prizadeti od aktanta, npr. Pavla je imel za strokovnjaka.EFF., Imenovali so ga za direktorja.EFF., Temu pravimo učinek.EFF. snežne kepe.EFF., Peter je prevedel knjigo v češčino.EFF., Zvezali so polena v splav.EFF.

---

² Vallex: <https://ufal.mff.cuni.cz/vallex/4.5/#/lexeme/oddel1/0>:

Glede na to da RESULT v stavku zastopa delovalniško udeležensko vlogo, je odločilno merilo pri pripisu udeleženske vloge pomen glagola, zato smo spodnje kriterije razdelili glede na pomenske skupine glagolov, znotraj tega pa izpostavljamo tudi oblikoskladenjsko izražanje delovalnika, ki je najpogosteje predmetno določilo (predložno, brezpredložno ali predmetni odvisnik), ali pridevniško določilo glagola, ki je bodisi pomožni bodisi pomensko oslabljeni. Kot rezultate dejanja označujemo tudi pridevniško vezljivost.

3.1.5.1 PREDMETNO DOLOČILO IN ODVISNIKI

Povezavo RESULT tipično uporabljamo pri glagolih, ki predvidevajo **delovalniške udeležence** s pomenom učinek, rezultat ali cilj dejanja. Tipično gre za glagole z **več kot eno udeležensko vlogo**. Pozorni smo na to, da gre za delovalniško in ne okoliščinsko (npr. prostorsko) oznako. Oblikoskladenjsko gre za relativno trdne zveze glagola s predlogom

- [258] jeseni leta 1961 se je ustanova preoblikovala v Biotehniško fakulteto (RESULT)
- [407] se izoblikuje v snežišče (RESULT)
- [29] telo pride v resonanco (RESULT)
- [68] lase si je spletla v rep (RESULT)
- [372] prevajati v francoščino (RESULT) in nemščino
- [456] vse to ga je spravilo v dobro voljo (RESULT)
- [84] primerjati notranjost (PAT) z osebnim avtomobilom (RESULT)

3.1.5.1.1 DOLOČILA V POMENU IMENOVANJA NA FUNKCIJO

Tipično ob fraznih glagolih (gl. še 5.2.2): *imenovati za, postaviti za, označiti kot ...*

- so za naslednika (RESULT) imenovali
- postavila za predsednika (RESULT)
- ko je pred desetimi leti postal deželni glavar (RESULT)
- Harrison je vzel hipoteko na hišo in postal filmski producent (RESULT)
- v sredo so za novega predsednika (RESULT) skoraj soglasno izvolili Sergeja Mironova
- [66] v normalnem besednjaku se pozitivna diskriminacija označuje kot privilegij (RESULT)

3.1.5.1.2 DOLOČILA V POMENU PRIMERJAVE

- [19] ali pa poteka kot bipolarna motnja – funkcija (RESULT)
- zamašek uporablja kot pipo (RESULT)

Kadar funkcija vključuje lastnost (vloga pa je nedelovalniška) se odločimo za povezavo REG:

- [317] je bil kot beli (REG) vse drugače razporejen

3.1.5.1.3 GLAGOLI SPOROČANJA

S povezavo RESULT označujemo udeležence, najpogosteje v vlogi predmetnega odvisnika ali brezpredložnega določila, pri glagolih komuniciranja, mišljenja, zaznavanja, npr. *povedati, razpravljati, govoriti; sanjati*, npr.

- [240] o nasilju med učenci (PAT) pravi, da se tudi pri njih učenci pretepajo (RESULT)
- [239] se lahko nauči nasilju (REC) reči »ne« (RESULT)

V takšnih primerih je predmet v mestniku ali predložna zveza (»o nečem«) označen s PAT, predmet v tožilniku (»nekaj«) pa z oznako RESULT. Enako velja za primere, kjer predmeta v mestniku sicer ni, bi pa v povedi lahko nastopal. Registrirali smo naslednje skupine glagolov glede na prototipični stavčni vzorec:

- (a) Glagoli: *zatrjevati, povedati, reči, dogovoriti se, zašepetati ...*
KDO (ACT) pove KOMU (REC) kaj (RESULT) O ČEM (PAT)
ves čas zatrjuje, da je bil nakup miz strokovno upravičen (RESULT) – o nakupu miz (PAT) je povedal, da je bil strokovno upravičen (RESULT)

žena mu (REC) je vedno rekla, da bo prespal življenje (RESLT) – o življenju (PAT) je rekla, da ga bo prespal (RESLT)

povedala, da sta se dogovorila (RESLT) o tem (PAT)

kolega mu (REC) je nekaj (RESLT) zašepetal o čem (PAT)

je še povedal, da je strokovni direktor soodgovoren (RESLT) - o strokovnem direktorju (PAT) je povedal, da je soodgovoren (RESLT)

(b) Glagoli: *povprašati*

KDO vpraša KOGA (REC) KAJ (RESLT) O ČEM (PAT)

[75] Ljubljčanec (REC) povprašali, ali se jim zdi (RESLT) cena previsoka (RESLT)

Svojega nadrejenega (REC) večkrat povprašaj za mnenje in nasvet (PAT), kako bi se lahko pri delu še bolj izurila (RESLT)

(c) Glagoli: *vedeti, izvedeti, spoznati, misliti si, meniti, poudariti ...*

KDO ve KAJ (RESLT) o ČEM (PAT)

ko sem izvedel, da me žena vara (RESLT).

toliko bolj vem, da bo danes še zabavno (RESLT) - o današnjih dogodkih (PAT) vem, da bodo zabavni (RESLT)

[73] spoznaval sem, da ni mogoče povedati z besedami (MEANS)

[436] ampak vedela sem, da ga moja babica ni marala (RESLT) - o babici vem (PAT), da ga ni marala (RESLT)

[186] Kako pri hudiču naj vem, da so tam? (RESLT)

(d) Glagoli: *prepričati, pregovoriti, pripraviti do* (v korpusu neenotno, zlasti pri odločanju med PAT in RESLT)

KDO (ACT) prepriča koga (REC) kaj (RESLT) o ČEM (PAT) s čim (MEANS)/kako (MANN)

[484] uspelo prepričati ljudi (REC), da je proizvodnja celuloze pomembna (RESLT) – je o proizvodnji (PAT) uspelo prepričati, da je pomembna (RESLT)

pregovoriti koga (PAT) v kaj (RESLT) s čim (MEANS)

pripraviti koga (PAT) do česa/v kaj (RESLT) s čim (MEANS)

(e) Glagoli: *opozoriti*

KDO (ACT) opozori KOGA (REC) NA KAJ (RESLT)

[97] je pa opozoril tudi na pogoje (RESLT)

[24] opozorila je tudi na slabo komunikacijo (RESLT)

[288] opozoril je na vlogo in pomen slovenščine (RESLT)

(f) Drugi glagoli: (v korpusu neenotno: RESLT->PAT)

KDO prikrajša KOGA (REC) za KAJ (PAT)

ljubitelj /.../ je še vedno veliko in za neposredni prenos dirke (RESLT->PAT) jih (REC) niso želeli prikrajšati

KDO ozdravi KOGA (REC) ČESA (PAT)

[497] ker smo se spanja (RESLT->PAT) šele dobro ozdravili

KDO razreši KOGA (REC) ČESA (PAT)

[S213] te (PAT->REC) je veliki kan razrešil funkcije (RESLT->PAT)

3.1.5.2 POVEDKOV PRILASTEK

3.1.5.2.1 GLAGOLI Z OSLABLJENIM POMENOM

Oznako RESLT tipično uporabljamo ob t. i. glagolih z oslabljenim pomenom (gl. tudi ustrezno poglavje). Gre zlasti za glagole obstajanja (*postati, izpasti, delati se*) in zaznavanja (*zdeti se, počutiti se*)

[93] postal glavar (RESLT)

[68] zdela vsakdanja (RESLT)

Prim. tudi [S101] smo precej nad slovenskim povprečjem (RESLT) = smo 'nadpovprečni'

3.1.5.2.2 FRAZNI GLAGOLI

Tipično uporabljamo oznako RESLT tudi ob fraznih glagolih, npr. *priti do, iti v, izvoliti za, imenovati za* ipd.), npr.

[233] ne gre šteti za resnega operaterja (RESLT)
[4] prišlo je do prerivanja (RESLT)
[422] le za kakšnega (RESLT) me imaš

3.1.5.3 POVEDKOVO DOLOČILO

Z udeležensko vlogo RESLT označujemo pridevniška določila ob glagolu biti

je bilo zdravljenje končano (RESLT)
naprava je nameščena (RESLT) na hrbtu
organizatorji so bili prisiljeni (RESLT) izvesti
rok je dvoumen (RESLT)

3.1.5.4 PRIDEVNIŠKA VEZLJIVOST

Z oznako RESLT označujemo določila deležniških (tj. izglagolskih) **pridevnikov** v kombinaciji s predlogom (t. i. »frazni pridevniki« – podobno kot frazni glagoli):

[209] da je 7270 pripravljena tudi na to (RESLT)

Pri **neglagolskih pridevnikih**, kjer ne gre za delovalniške vloge, lastnostne primerjave, ki jih uvaja veznik *kot* in ustrezajo vprašalnici *kakšen*, označujemo z REG:

[379] potem pa nebo, globoko kot ocean (REG)
[485] pravno mnenje, ki je drugačno od vladnega – prava primerjava (REG)

3.1.5.5 KONKURENČNA POMENSKOSKLADENJSKA RAZMERJA

3.1.5.5.1 RAZMERJE MED RESLT IN MEANS

Predložnih zvez, ki ne izražajo sredstva za izvršitev dejanja (ni namreč mogoče reči: opremljen s pomočjo kamere ali oborožen s pomočjo naslovov) ne označujemo z MEANS, pač pa kot RESULT ali PAT: KDO opremi KOGA (REC) S ČIM (PAT):

[198] opremljen z digitalno kamero (PAT)
[227] se oborožujejo z glasbenimi naslovi (RESLT)

3.1.5.5.2 RAZMERJE MED RESLT IN REG

Pri glagolih, ki izražajo primerjavo (*primerjati*, *prilagajati* ipd.), je »primerjano« označeno s povezavo RESLT, saj je povezava REG lahko zasedena z okoliščino, glede na katero neko stvar primerjamo, npr. *nekaj po udobju* (REG) *primerjati z avtomobilom* (RESLT).

[84] se po udobju (REG) lahko primerja z osebnim avtomobilom (RESLT)
[266] njegovo delovno mesto (PAT) bi lahko primerjali s položajem pripravnika (RESLT)

3.1.5.5.3 RAZMERJE MED RESLT IN MANN

Rezultat ali učinek dejanja je pogosto povezan z načinom ali rezultatom primerjave, ki se izraža z odvisnim stavkom (vprašalnica *kako*). Pri označevanju odvisnikov pripisujemo udel. vlogo glagolu v glavnem stavku, udeleženec pa je celotni odvisnik, tj. RESLT. Znotraj tega je povezava MANN vezana na prislov *glasno*.

[154] udaril po poklopljenem lesenem sedalu stola, da je glasno (MANN) počilo (RESLT).
[397] vedela, da bo danes še zabavno (RESLT) = vedeti kaj (RESLT) o čem (PAT).

Funkcijo predmeta za besedico »kot« označujemo kot RESLT:

zamašek uporablja kot pipo (RESLT)
[1156] smejo druga zdravila (PAT) uporabljati kot sredstvo (RESLT)

3.1.5.5.4 RAZMERJE MED RESULT IN LOC

Pozorni moramo biti na primere, kjer predložna zveza (po navadi s predlogom »v«) daje vtis, da gre za prostorsko opredelitev. Oznako LOC uporabimo samo za striktno lokacijske udel. vloge.

[409] se končujejo v načičkanih robovih (RESULT)

[483] zaposlili v podjetjih (RESULT) – podjetje zaposli delavca - podjetje kot delovalnik, zato povezava LOC ni ustrezna

Po isti logiki rešujemo tudi abstraktne udeležence (RESULT) od nahajanja v konkretni lokaciji (LOC)

nenadoma znašli v takšnem položaju (RESULT)

Znašla sta se v njeni pisarni(LOC)

3.1.5.5.5 RAZMERJE MED RESULT IN AIM

[362] se za turo (AIM) pripravljamo zares - kdo (ACT) pripravlja koga (PAT) za kaj (AIM)

[85] potrebovati denar za nakup stanovanja (AIM)

[234] potreboval več kot nekaj sekund za vzpostavitev povezave (AIM)

[267] Za delovno mesto stažista (AIM) je moral izpolnjevati dva pogoja

---

3.1.5.5.6 RAZMERJE MED RESULT IN ORIG/SOURCE

V nekaterih primerih je težko ločiti med izvorom glagolskega dejanja, ki ga navadno označujemo z ORIG oz. z SOURCE (zadnje v primeru »lokacijskih« glagolov), in rezultatom glagolskega dejanja. V spodnjih primerih iz GF za glagol *razrešiti* v pomenu 'potrditi prenehanje funkcije', je delovalniška vloga, ki označuje končnost funkcije, označena z RESULT:

Rudi Gabrovec je vladi včeraj poslal vlogo, naj ga (PAT) razreši s te funkcije (RESULT)

Vlada ga (PAT) je včeraj razrešila s tega delovnega mesta (RESULT)

ki ju (PAT) je prejšnji teden že razrešila iz njunih delovnih mest (RESULT).

ga (PAT) je z nadzorniškega mesta (RESULT) razrešila vlada

3.2 OKOLIŠČINE

3.2.1 ČAS

3.2.1.1 TIME – ČAS

Z udel. vlogo TIME označujemo udeležence, ki izražajo (a) konkretni trenutek ali interval dejanja ali stanja, npr. *Odrinemo ob zori_{NO-TWHEN}*. ter sočasnost, *Med počitnicami_{NO-TPAR} ni niti enkrat posijalo sonce*, in ustrezajo vprašanju kdaj, ter (b) začetek in konec dogodka ali stanja, *Sestanek je prestavil s četrta_{O-TFRWH} na petek*. ter ustrezajo vprašanju od kdaj in do kdaj, *Sestanek je prestavil s četrta na petek_{O-TOWH}*. Z vidika skladišne zgradbe in funkcije gre predvsem za naslednje možnosti:

3.2.1.1.1 PRISLOVNA DOLOČILA

3.2.1.1.1.1 PREDLOŽNE ZVEZE

[93] pred desetimi leti (TIME) postal deželni glavar

[98] kar pomeni, da morajo pred polnopravnim članstvom (TIME)

[116] v svoji rani mladosti (TIME) zelo dobro spal

[183] ga je po 2. svetovni vojni (TIME) izdelal šef

[192] sem bom čez pol ure (TIME) sam naslikal pri vas

[1] zgodilo se je en mesec dni po tem (TIME)

3.2.1.1.1.2 PRISLOVI

[405] potem (TIME) je svet postal lepši

[460] zdaj (TIME) pa je nevihta minila
[488] nam je takoj (TIME) povedal
[497] se bodo kmalu (TIME) vrnili v naše pisarne
[S320] naj mi končno (TIME) kupi barvo za čoln

3.2.1.1.2 ODVISNI STAVKI

[209] to storitev bomo zato opisali takrat, ko bo zaživela (TIME)
[114] Ko sem zapuščal pisarno (TIME), sem videl
[125] Ko pa je umrla (TIME), je gospod Lamut nehal spati.

3.2.1.1.3 PRISTAVKI

Pristavke, katerih jedra imajo oznako TIME, prav tako označimo s TIME. Enako velja za zapis datuma. Pozor: na skladenjskem nivoju so označena le jedra (tu podčrtana).

[75] v nedeljo (TIME), 23. maja (TIME), bo v Križankah v Ljubljani nastopil
[76] bodo v soboto, 8. (TIME), in nedeljo, 9. maja (TIME), pripravili
[78] bo v petek (TIME), 7. maja, ob 19.00 uri (TIME) odprl
[116] je gospod Lamut v svoji rani mladosti (TIME), in še kasneje (TIME), v svojih zrelih letih (TIME), zelo dobro spal

Kadar sta v stavku dva med seboj neodvisna elementa, ki izražata čas, oba označimo s povezavo TIME:

[312] lani (TIME) so namreč decembra (TIME) ostali brez tekme

---

3.2.1.1.4 KONKURENČNA POMENSKOSKLADENJSKA RAZMERJA

3.2.1.1.4.1 RAZMERJE MED TIME IN CAUSE

Nekatere predložne besedne zveze, tipično *ob + samostalnik*, izražajo tako časovno kot vzročno pomensko komponento in jih lahko razvežemo v časovni ali vzročni odvisnik. Načeloma se odločimo za oznako TIME v vseh primerih, kjer je glagolu v vzorcu lahko časovna oznaka še dodana, ključna za glagolski pomen pa je vzročna in ne časovna komponenta, npr.

[12] se je ob zadnjih zapletih (CAUSE) županja odločila – povod za odločitev
[3] dekle je ob vzratni vožnji (CAUSE) začelo vpiti – ni važno koliko kdaj, kot zaradi česa
[258] ob razformiranju Prirodoslovne matematične fakultete (CAUSE) so k FAGV pridružili – (razformiranje je povod za pridružitve)

Za razliko od časovne komponente (točka v času)

[330] ob 50-letnici delovanja (TIME) odpira muzej

3.2.1.1.4.2 RAZMERJE MED TIME IN COND

Podobno velja za razmerje med TIME in COND, kjer na prvi pogled odvisni stavek izraža časovnost, pomensko pa je ključna uresničitev pogoja, npr.

[S3] Ko podjetje postane tarča prevzema (COND), lahko menedžment vpliva

---

3.2.1.1.4.3 RAZMERJE MED TIME IN LOC

Pri izrazih, ki opisujejo dogodek in v katerih se časovna in prostorska komponenta enakovredno pomensko prekrivata, se običajno odločimo za TIME. Povezava LOC je namenjena predvsem strogo lokacijskim pomenom v smislu fizične lokacije. FrameNet za tovrstno prekrivnost časa in prostora predvideva neobvezno povezavo "containing_event", npr. v primeru *The pilot died in the crash*, zato smo za primere, tj. kjer **sta prisotna tako**

lokacijski kot časovni element, uvedli udel. vlogo EVENT. Te oznake **ne uporabljamo**, kadar je dogodek bodisi samo časovno bodisi samo lokacijsko opredeljen, npr. [13] zato je včeraj sklicala sestanek (PAT).

- [279] v drevišnjih tekmah (EVENT) 1. kola pokala UEFA bodo igrali
- [439] da sploh ni padel v vojni (EVENT)
- [487] na enem od sestankov (EVENT) jim je dejala

3.2.1.1.4.4 RAZMERJE MED TIME IN MANN

V veliki večini časovne izraze na skladijski ravni označimo s štiri, nekateri pa so označeni s tri. Prislov *nemudoma* izraža način in čas, odločimo pa se za časovno povezavo TIME.

- [193] vsekakor pa nemudoma (TIME) odgovori, ali je O.K.
- [235] ko se je nemudoma (TIME) po pomoč obrnila na Svetovalni center
- [S3] menedžment zelo hitro (TIME/MANN) vpliva na zaposlene

3.2.1.1.4.5 RAZMERJE MED TIME IN DUR

Tako TIME kot DUR lahko izražata časovni interval, zato med njima ločimo glede na vprašalnico. TIME: *kdaj/sočasno s čim?* DUR: *koliko časa/od kdaj/do kdaj?* Eden od indikatorjev, da gre za OZNAKO DUR, je členek še.

trajanje:

- [335] kjer je še danes (DUR) sedež muzeja (DUR)
- [226] v spletu še naprej (DUR) prodajali glasbo svojim strankam

Interval:

- [335] je med letoma 1974–81 (TIME) pridobil še drugo nadstropje

---

3.2.1.1.4.6 RAZMERJE MED TIME IN FREQ

V primerih, kjer sta izražena čas in pogostnost (v spodnjem primeru trenutek dejanja), uporabimo oznako za čas, ker je bolj univerzalna.

- [8] tokrat (TIME) uspelo prepričati

3.2.1.2 DUR – TRAJANJE

Z udel. vlogo DUR označujemo prislove in zveze, ki označujejo trajanje stanja ali dejanja (kako dolgo, koliko časa), ter začetek in zaključek trajanja (od kdaj, do kdaj). Na skladijski ravni so vsi primeri z DUR označeni s štiri.

3.2.1.2.1 PRISLOVNA DOLOČILA

3.2.1.2.1.1 PRISLOVI IN PRISLOVNE ZVEZE

Tipično so **prislovne zveze** sestavljene iz členka + prislova ali iz pridevnika in samostalnika.

Trajanje stanja:

- [251] oni so že dolgo tam
- [481] asfaltna baza še vedno stoji

Trajanje dejanja:

- [313] še dolgo ne bo dosegel takšne priljubljenosti

Konec trajanja (do kdaj?):

- [335] kjer je še danes sedež muzeja (še danes = vse do danes)

Tipični prislovi za izražanje trajanja so:

Začetek trajanja:

- [342] odkar je po Antonu Drobniču [...] prevzela Zdenka Cerar, visi v zraku
- [336] že od začetkov šteje muzej

Konec trajanja (do kdaj?):

- [238] da je bilo k sreči takega nasilja doslej malo
- [310] dotlej grozil z novim strelskim rekordom

3.2.1.2.1.2 SAMOSTALNIŠKE ZVEZE

Trajanje stanja:

- [265] je v Bruslju preživel pet mesecev kot stažist

Trajanje dejanja:

- [100] in spet mi je beseda za hip obstala v grlu
- [261] ki ves čas zatrjuje, da
- [269] saj se bodo z njo nekaj časa ukvarjali

Konec trajanja (do kdaj?):

- [484] še vedno upajo, jim bo do konca leta le uspelo

3.2.1.2.2 KONKURENČNA POMENSKOSKLADENJSKA RAZMERJA

3.2.1.2.2.1 RAZMERJE MED DUR IN TIME/FREQ

Prislov, kot so npr. *nikoli*, *vedno* in *stalno*, *navadno*, *običajno*, *tipično* ki vključujejo elemente trajanja in ponavljanja, si konkurirata oznaki DUR (koliko časa) in FREQ (kako pogosto). Za oznako DUR se odločamo vedno, kadar pogostost ni eksplicitna v izrazu, npr. *vedno*, *stalno* ipd., za FREQ pa v primerih, kjer je prisotna večkratnost dejanja, npr. *včasih*:

- [492] morajo biti stalno (DUR) pod nadzorom
- [31] bi moralo biti vedno (DUR) toplo
- [301] prav tako pa jim nikoli v zgodovini (DUR) ni uspelo nadzirati posledic - nikdar
- [17] včasih (FREQ) so podočnjaki posledica tanke kože

V primerih, kjer članek spremeni pomen zveze, se temu primerno odločamo tudi za različne oznake:

- [335] kjer je še danes (DUR) sedež muzeja
- [257] to je danes (TIME) oddelek za zootehniko

Prim. še besede/zveze kot: *večinoma*, *v glavnem*, *na splošno* pri pogl. FREQ.

3.2.1.2.2.2 RAZMERJE MED DUR IN MANN

- [47] dolgoročno (MANN) vplivati
- [33] dolgoročno gledano (REG) ne bo noben analgetik odpravil vozličkov

V primerih, kjer je frekvenca izražena z načinovnim prislovom ali zvezo, ki vključuje količino ali stopnjo (slabo, nizko = malo; dobro, visoko = veliko), se odločamo za udeležensko vlogo MANN:

- [241] starši ter ciljna populacija se zelo slabo (MANN) udeležujejo predavanj

---

3.2.1.2.2.3 RAZMERJE MED DUR IN QUANT

Količino časa označujemo s QUANT:

[55] dirko so prestavili za dvajset minut (QUANT)

3.2.1.3 FREQ - POGOSTNOST

Ker oznaka za pogostnost glagolskega dejanja pogosto konkurira z oznako za trajanje, smo se odločali za FREQ samo pri prislovih, ki izražajo **kratnost**, in sicer:

3.2.1.3.1 PRISLOVNA DOLOČILA

3.2.1.3.1.1 PRISLOVI IN PRISLOVNE ZVEZE

enkrat, največkrat, nekajkrat, parkrat, navadno, običajno ponovno, znova pogosto(krat), spet, štirikrat, tisočkrat, včasih, večkrat, prvič, velikokrat, vsakič, pa tudi: *večinoma, po večini in v glavnem*, če gre za večkratnost dejanja. Kadar pri takih zvezah, kot so npr. *v glavnem, na splošno*, ne gre primarno za ponavljanje dejanja, ampak za generalizacijo vsebine, zveze ne označujemo s FREQ ampak z MANN:

'na splošno gledano'

- Pogoji poslovanja na splošno (MANN) niso bili lahki
- O porschejih v glavnem (MANN) ne gre izgubljati besed.
- V glavnem, (brez oznake) treba je zmagati

'v večini primerov'

- Igrali so v glavnem (FREQ) tuje komade.
- [S215] v glavnem (FREQ) nadzira gradnjo
- [272] vsakih pet let (FREQ) pritegnejo

Izjema je prislov tokrat [8, 49, 209], ki izraža točno določeno točko v času, zato ga označujemo s TIME.

3.2.2 PROSTOR

3.2.2.1 LOC – PROSTOR

Tipično s povezavo LOC (lokacija) označujemo primere, ki izražajo (a) kraj oz. konkretno lokacijo ali mesto dejanja ali nahajanja, in (b) gibanje. V vseh primerih gre za situacije, ki ustrezajo vprašanju kje.

3.2.2.1.1 PRISLOVNA DOLOČILA

3.2.2.1.1.1 PRISLOVI

Kraj in nahajanje:

- [102] tam so samo zamahnili z roko
- [230] premore zadaj tudi dva dodatna vmesnika
- [274] nikjer ne govorijo
- [313] ni bilo še niti blizu
- [251] oni so že dolgo tam

Gibanje:

- [415] mimo (LOC) se je pripeljala deklica na triciklu, za katerim je stopal oče s psičkom

---

3.2.2.1.1.2 PREDLOŽNE ZVEZE

Besede oz. zveze, ki izražajo lokacijo, imajo v največ primerih obliko predložne zveze, tipično predlog v/na/pri ipd. + samostalnik/samostalniška zveza v mestniku ali orodniku, npr.

Kraj in nahajanje, zlasti z glagolom *biti* in glagoli, ki vključujejo prostorsko komponento, npr. *ždeti, čepeti, ležati, stati ...*:

[392] poč bo poleti, ko pod steno ne bo več toliko snega, najbrž nedostopna
[54] ljubiteljev konjeniškega športa je namreč v Angliji še vedno veliko
[75] v nedeljo, 23. maja, bo v Križankah v Ljubljani nastopil Julio Iglesias
[91] tudi v Sloveniji sta aerobika in fitnes med najbolj priljubljenimi oblikami rekreacije
[210] ob gumbu za pritisni in govori je še standarden gumb
[325] prebivalci poslej ne bodo smeli več sušiti perila na balkonih
[171] ki je sedel eno vrsto za mano
[195] vsi ostali so v ozadju
[28] nameščena na bolnikovem hrbtu tako, da na njej leži
[121] ždela je v kuhinji
[458] Pearl je sedela na koncu pomola
[204] v 7270 tiči tehnologija

Gibanje zlasti pri glagolih premikanja:

[184] poročilo je razburilo duhove po vsem svetu
[284] to vidi vsak, ki se pelje skozi mesto
[369] ki se prično pomikati po Velski dolini
[167] kot da se sprehaja po trgovini s porcelanom
[163] se je pomikala med vrstami
[192] ker se bom čez pol ure naslikal pri vas
[406] previdno zakoračim v trdnem snegu v prečnico proti levi
[410] ko sem še malo prej kobacal v pršiču

3.2.2.1.2 KONKURENČNA POMENSKOSKLADENJSKA RAZMERJA

3.2.2.1.2.1 RAZMERJE MED LOC IN MANN/MEANS

Za predložne zveze, ki vključujejo načinovno (kako?) in lokacijsko pomensko komponento (kje?) označujemo z LOC, kanal ali medij (posrednik) pa z MEANS:

[415] mimo (LOC) se je pripeljala deklica na triciklu, za katerim je stopal oče s psičko
[284] to vidi vsak, ki se pelje skozi mesto (LOC)
[402] ob osmi uri sva se zagnala ob vrveh (LOC) v kamin kot obsedena
[26] informacijo po elektrodnem kablu (MEANS) pripeljejo v napravo
[28] po dovodnem kablu (MEANS) pripeljejo v elektrodo

Posebna primera:

[26] pri bioresonančni metodi (MANN) s posebnimi elektroprevodnimi elektrodami (MEANS) izločijo nihanja (PAT) – v pomenu 'pri izvajanju biores. metode' – po metodi
[229] ki v eni enoti (MANN) zmore brati bolj ali manj vse – z eno enoto zmore

Primeri, kjer gre za lokacijske predložne zveze, ki jih je mogoče razumeti v **prenesenem pomenu**, se odločamo za **način** oz. za ustrezno pomensko oznako:

[460] živel v temnem mraku grozeče nevihte (MANN)
[277] se dvigajo v razkošju (MANN) in hkrati dušijo v številkah (CAUSE)

3.2.2.1.2.2 RAZMERJE MED LOC IN RESULT/EVENT

Predložnih zvez, ki vključujejo kvazi prostorsko pomensko komponento, navadno ne označujemo s prostorsko oznako, npr.

[288] sodelovala v skupnih akcijah (EVENT)
[384] da bova celo na taki turi (EVENT) »vozila v koloni«

Gl. tudi poglavje 5.2.3 Razmerje med RESULT in LOC/MANN

3.2.2.1.2.3 RAZMERJE MED LOC IN ACT

Prostorsko izražene aktante označujemo z ACT:

[10] v bolnišnici (ACT) so pripravili
vendar: med ljudmi (LOC) so se širile govorce (PAT)

Gl. tudi pogl. Razmerje med ACT in LOC

3.2.2.1.2.4 RAZMERJE MED LOC IN REC

Predložno izražene delovalnike, ki se pojavljajo ob izraženih ali neizraženih aktantih, označujemo z REC:

[73] hotenju, ki ga je zganila v meni (REC)
[38] da boste v sebi (REC)
[53] povzročile nevšečnosti na televiziji (REC)
[26] pri bioresonančni metodi (MANN) izločijo nihanja

Gl. tudi pogl. Razmerje med REC in LOC

3.2.2.1.2.5 RAZMERJE MED LOC IN ORIG

V takih primerih moramo ustrezno prepoznati delovalniške (kot v spodnjem primeru) in okoliščinske udeleženske vloge:

[324] nekateri so pri krajanih (ORIG) naleteli na več, nekateri na manj odobravanja

Gl. tudi pogl. Razmerje med ORIG in LOC.

3.2.2.1.2.6 RAZMERJE MED LOC IN CAUSE

Predložne zveze, ki imajo le navidezno ne pa dejanske prostorske komponente, ne označujemo z LOC, ampak moramo poiskati ustrezno pomensko oznako, npr.

[401] uživam pod čelado (CAUSE) – zaradi čelade

3.2.2.2 SOURCE – IZHODIŠČE

Povezava zaznamuje izhodišče oz. začetno lokacijo, po njej pa se vprašamo *od kod*. Tako kot sta LOC in GOAL, je tudi povezava SOURCE karseda strogo lokacijska.

3.2.2.2.1 PREDLOŽNE ZVEZE

Glagoli premikanja:

[12] oblast jih je evakuirala iz Sarajeva (SOURCE)
[26] izločijo nihanja iz telesa (SOURCE)
[86] cene pa se gibljejo od treh milijonov tolarjev (SOURCE) navzgor (GOAL)
[369] od gruče tam doli se loči nekaj pik (SOURCE)
[315] lani se je Avstrija oddaljila od svetovnega vrha³ (SOURCE)
[454] iz ustja pristanišča (SOURCE) je pritekala v zaliv (GOAL) sveža voda
[427] v vročini prihajajo iz Madrida in Barcelone (SOURCE)

Glagoli čutne zaznave in rekanja

Izhodišče glagolskega dejanja imamo tudi pri nekaterih glagolih čutne zaznave in rekanja – pozorni moramo biti na to, da gre pri SOURCE za dejansko lokacijo in ne vir (ORIG) – gl. tudi razmerje med SOURCE in ORIG:

---

³ Čeprav je glagol *oddaljiti se* tu rabljen v prenesenem pomenu, ostane povezava SOURCE.

- [146] skozi steno slišim, kako se zabavajo (SOURCE)
[148] od zunaj pa se sliši vriskanje in pokanje (SOURCE)
[313] nacionalni TV-hiši sta poročali s štadiona (SOURCE)
[488] potencialni vlagatelj je iz ene od držav EU (SOURCE)

3.2.2.2.2 KONKURENČNA POMENSKOSKLADENJSKA RAZMERJA

3.2.2.2.2.1 RAZMERJE MED SOURCE IN ORIG

V spodnjem primeru gre za vir (informacij), saj poročilo ni začetna lokacija.

- [183] svet je za obveščevalno delo izvedel šele iz poročila (ORIG)

Gl. tudi pogl. Razmerje med ORIG in SOURCE.

3.2.2.3 GOAL – CILJ

Povezava GOAL izraža končno točko/cilj v prostoru in je prav tako izrazito lokacijska, osnovna vprašalnica pa je *kam*. V splošnem imajo to udeležensko vlogo predvsem glagoli premikanja, ki izražajo cilj, in nekateri glagoli čutne zaznave (videnja) ali čustvovanja.

3.2.2.3.1 PREDLOŽNE ZVEZE IN PRISLOVI

Cilj je realiziran v obliki predložne zveze ali prislova. Dogovor je, da vprašalnih zaimkov s povezavo GOAL ne označujemo, npr. *Kam bi se lahko zatekla?*

Glagoli premikanja:

- [28] informacije nihanja po dovodnem kablu pripeljejo v elektrodo (GOAL)
[101] šel sem na policijo (GOAL)
[156] hrupno sem se nagnil nazaj (GOAL)

Glagoli, ki vključujejo prostorsko pomensko komponento:

- [32] ženska na medenico položi topel termofor
[126] njeno žaro so zazidali v kvadratno jamico
[225] del dohodka se zlija v njihovo malho
[154] z roko udaril po poklopljenem lesenem sedalu stola (PAT), da je glasno počilo, ko je skočilo v vodoravni položaj (GOAL)

VENDAR:

- [S134] nasloni se na naslonjalo (PAT)

Glagoli čutne zaznave: Med glagoli čutne zaznave izstopajo predvsem glagoli videnja, npr. *bolščati, pogledati*. Z GOAL označujemo tudi cilje telesnih premikov:

- [129] od njenega odhoda je samo še bolščal v temo (GOAL)
[100] pogledal sem ga v oči (GOAL)
[375] ko me vidi le v podplate (GOAL)
[167] še enkrat pogledala na karto (GOAL) in se šele potem ozrla po dvorani (GOAL)
[172] in se takoj zazrla navzgor (GOAL) v projekcijsko platno (GOAL) - Če sta v stavku dva elementa, ki izražata cilj, vendar sta med seboj neodvisna, povežemo oba.
[171] da ga ne bi naslonjalo tiščalo v vrat (GOAL)
[S] se je nasmehnil in postavil v držo (GOAL->MANN)

3.2.2.3.2 KONKURENČNA POMENSKOSKLADENJSKA RAZMERJA

3.2.2.3.2.1 RAZMERJE MED GOAL IN REC

- [221] Nokia je v paket (GOAL) priložila polnilnik
[258] so k FAGV (REC-> GOAL) pridružili še študij

Gl. tudi pogl. Razmerje med REC in GOAL.

3.2.2.3.2.2 RAZMERJE MED GOAL IN RESULT

Pri glagolih premikanja, ki nastopajo kot **frazni glagoli** navadno ne gre za pomen premikanja (prim. priti v resonanco (RESULT) : priti v sobo (GOAL), ampak za cilj/rezultat dejanja:

[29] Telo sprejme »dražljaj« in pride v resonanco (RESULT) s terapevtskim nihanjem

Gl. še pogl. Frazni glagoli

V spodnjih primerih se ne odločamo za GOAL, ker ne gre za »prostorskega« udeleženca:

[S102] v društvo (RESULT) je vključenih malo bolnikov - kdo vključi koga (PAT) v kaj (RESULT)

[S82] se je hitro vključila v novo okolje (RESULT) - kdo se vključi v kaj (RESULT)

3.2.2.4 AIM – NAMEN

Z udeležensko vlogo namen AIM označujemo namen glagolskega dejanja ali gibanja, npr. *Telovadi, da bi shujšala*_{no-AIM}. *Poslali so ga po malico*_{no-INTT}.

3.2.2.4.1 PREDLOŽNE ZVEZE IN ODVISNI STAVKI

Namen dejanja je lahko izražen v predložni zvezi (tipično predlog *za*) ali v odvisnem stavku:

[85] potrebujejo denar za nakup stanovanja (AIM)

[234] sem potreboval več kot nekaj sekund za vzpostavitev povezave (AIM)

[267] za delovno mesto (AIM) je moral izpolnjevati dva pogoja

[268] polovico je dal za najemnino (AIM)

[309] za zmago (AIM) z Ljubljančani trepetali vse do finiša

[364] za jutri (AIM) ostane le nekaj čokolade

[300] predsedniku je Vladimir Putin v slovo (AIM) podelil red zaslug

[3] da bi jo utišal (AIM), sem prijel nož.

[171] zavihal ovratnik plašča, da ga ne bi naslonjalo tiščalo v vrat (AIM)

[174] kadar prvič pride na obisk in se trudi, da ne bi bil preveč vsiljiv (AIM).

Tudi ob glagolu *biti*:

[63] v knjižnici bo prostor tudi za občasne razstave (AIM)

[83] bo kupcem na voljo (PHRAS) za več namenov (AIM)

Odvisniki:

[3] da bi jo utišal (AIM), sem prijel nož

[297] se moramo učiti, da bi ohranili slovenščino (AIM)

[171] zavihal ovratnik plašča, da ga ne bi naslonjalo tiščalo (AIM)

[325] zato da bodo ulice lepše na pogled (AIM), prebivalci ne bodo smeli obežati perila

Predložne zveze:

[60] v ta namen (AIM) naj bi bila kupila pištolo

[289] bomo znali spretno ravnati v korist slovenskih nacionalnih interesov (AIM)

[323] v ta namen (AIM) sprejele celo vrsto ukrepov

[210] vendar je treba pri tej Nokii za to (AIM) najprej odpreti pokrovček

---

3.2.2.4.2 KONKURENČNA POMENSKOSKLADENJSKA RAZMERJA

3.2.2.4.2.1 RAZMERJE MED AIM IN LOC/GOAL

Udel. vloga AIM označuje tudi namen ali cilj premikanja, zato pogosto konkurira oznakama LOC in GOAL. Pri primerih, kjer je izražen namen gibanja, ne pa končna lokacija, uporabljamo oznako (AIM). Teoretično je v takih primerih končna lokacija lahko v vzorcu glagola dodatno izražena, prim. priti na obisk (AIM) v Ljubljano (GOAL):

- [174] pride na obisk (AIM)
- [327] voditi pse na sprehod (AIM) – ne gre za lokacijo ampak namen gibanja
- [235] se je po pomoč (AIM) obrnila na svetovalni center
- [433] stopila je po torbico (AIM) – ni bistveno kam, ampak s kakšnim namenom

Kadar glagol (navadno gre za glagole premikanja) predvideva končno lokacijo, uporabimo oznako GOAL:

- [99] prihajajo na Koroško (GOAL)
- [86] cene se gibljejo navzgor (GOAL)
- [36] položite roke na spodnji del trebuha (GOAL-> LOC)

3.2.2.4.2.2 RAZMERJE MED AIM IN CAUSE

Ločimo predmetna dopolnila, npr. KDO dobi KAJ (PAT) za KOGA (REC) od koga (ORIG):

- [89] bo Slovenija za vsak kubični kilometer neba (REC) dobila gajbo banan (PAT)

In vzrok, npr.

- dobiti medaljo za uspeh (CAUSE) – zaradi uspeha

3.2.2.5 CAUSE – VZROK

S povezavo CAUSE označujemo vzrok dejanja, ki se tipično izraža kot (a) vzročni odvisnik, kot (b) prislov in (c) kot predložne zveze v prislovni vlogi, npr. *Umrli je zaradi srčne kapi_{no-CAUS}*. Tipični vezniki so *zaradi*, *spričo* ter *ker* in *zato ker*. Tipična vprašalnica je *zakaj*.

3.2.2.5.1 ODVISNI STAVKI

3.2.2.5.1.1 VZROČNI ODVISNIK

Vzročne odvisnike povezujemo na semantični ravni, kadar je vzrok dejanja, ki ga napoveduje glagol, izražen v odvisnem stavku. Tipična veznika sta *ker* in *zato ker*. Na skladenjski ravni gre praviloma za oznako »štiri«:

- [85] od njih je lastniki ločujejo predvsem zato, ker potrebujejo denar (CAUSE)
- [430] da boste vi plačali vožnjo, ker nimam denarja (CAUSE)
- [269] a ker bi ji radi dali ime po Rimu (CAUSE), si bomo prizadevali

V teh primerih je napovedovalec vzroka glagol v glavnem stavku, vzročni odvisnik pa je vezan neposredno nanj, kar ne velja za spodnja razmerja.

3.2.2.5.1.2 SKLEPALNI IN POSLEDIČNI ODVISNIK

Kadar je vzrok izražen v prirednem stavku ali zunaj stavka, med obema **glagoloma na skladenjski in pomenski ravni ne vzpostavljamo povezave**. Pri odločanju za semantično povezavo torej upoštevamo, ali je beseda, ki uvaja odvisnik veznik (ni povezave) ali prislov (je povezava). Tipično gre za **sklepalna ali posledična priredja**:

- [73] ni mogoče povedati z besedami, zato nisem niti poskusil – ni povezave
- [75] kar ni malo – zato smo mimoidoče povprašali – ni povezave
- [91] med najbolj priljubljenimi, zato bi morali posvečati – **ni povezave**

Vendar:

[322] so se vse nanašale na dobavo za daljše časovno obdobje, zaradi tega (CAUSE) – poleg veznika še zaimenski del, ki nadomešča prislov. Povezava je tudi na skladenjski ravni.

Kadar veznik *zato* ipd. nastopa v vlogi referenta (nanašalca) na vzrok, ki je izražen zunaj obravnavanega stavka, med veznikom/prislovom in glagolom prav tako **ne vzpostavljamo semantične povezave**. Na skladenjski ravni je povezava med veznikom in glagolom »vez«:

- [291] zato je treba pri načrtovanju določiti
- [235] tudi zato s tovrstnim nasiljem
- [245] zato smo že septembra lani prek zbornice
- [246] zato je direktor finančnega sektorja pristavil
- [274] še posebno zato, ker nikjer ne govorijo
- [302] zato je vprašanje javnega nadzora temeljno vprašanje
- [404] dotok kisika ni deloval, tako da sem se polživ privlekel na polico

Gl. tudi pogl. Prislovi in vprašalnice ter Zaimenski prislovi in vprašalnice.

3.2.2.5.1.3 OZIRALNI ODVISNIK

Prilastkov v obliki odvisnikov (oziralni odvisniki) na semantični ravni **ne povežemo** z glagolom v glavnem stavku. Na skladenjski ravni je povezava »dol« ali »vez«:

- [16] najprej je treba najti vzrok, zaradi katerega so se pojavili (ni povezave!)
- [202] dve preprosti zadevščini, zaradi katerih ne boste dobili občutka

---

3.2.2.5.2 PRISLOVNE ZVEZE

- [96] si morajo zaradi trenutnih dogajanj (CAUSE) na Balkanu prizadevati
- [99] zaradi nizkih plač v Sloveniji (CAUSE) bi namreč na Koroško prihajala
- [119] zaradi njegovega polhastega spanja (CAUSE) je bila večkrat jezna
- [237] ali ima center veliko dela spričo tako hudih medvrstniških obračunavanj (CAUSE)
- [198] več bomo fotkali in posledično (CAUSE) tudi več tiskali
- [15] trpeti za alergijami (CAUSE) = zaradi
- [S54] slovi po svoji veliki borbenosti (CAUSE) = zaradi

3.2.2.5.3 PRISLOVI IN VPRAŠALNICE

Prislovov v vlogi vprašalnic na semantični ravni **ne označujemo** ne glede na skladenjsko oznako:

- [185] Zakaj (ni povezave) pa ne paziš, kam odlagaš papirje?
- [285] Kako (ni povezave) vam je to uspelo

Prim. tudi:

- [165] Kaj se pa gre (PHRAS)

3.2.2.5.4 KONKURENČNA POMENSKOSKLADENJSKA RAZMERJA

3.2.2.5.4.1 RAZMERJE MED CAUSE IN TIME

Pri predložnih zvezah, kjer se prepletata časovna in vzročna komponenta, se odločamo v skladu s pomenskimi kriteriji (tj. glede na to, kdaj je odločilna vzročna in kdaj pomenska komponenta). Formalno se pri vzročnih zvezah lahko vprašamo z *zaradi česa*, pri časovnih pa s *kdaj*. Poleg tega je časovna komponenta navadno eksplicitno izražena tudi v predložni zvezi (Gl. primer [330]):

- [225] razlogi so bili jasni, saj bi bili z razcvetom (CAUSE) napovedanih prodajnih centrov ob del dohodka
- [335] ob širitvi strokovnega dela in stalnih zbirk (CAUSE) pa je /.../ pridobil še drugo nadstropje
- [458] uživala je ob slastnih grižljajih ribe (CAUSE)
- [3] dekle je ob vzratni vožnji (CAUSE) začelo vpiti
- [12] ob zadnjih zapletih (CAUSE) se je županja odločila
- [330] ob 50-letnici delovanja (TIME) odpira Koroški pokrajinski muzej priložnostno razstavo

[244] bi Pošta dosegla boljše rezultate, ki bi bili vidni predvsem ob povečanju vrednosti neto investicij (COND)
– če bi se povečalo
[57] meso se pri kuhanju (CAUSE) razbarva

3.2.2.5.4.2 RAZMERJE MED CAUSE IN REG/ORIG

[81] Na predlog premiera (ORIG) so za naslednika imenovali
[321] prve ponudbe so na podlagi Elesovega razpisa (REG) že dobili

---

3.2.2.5.4.3 RAZMERJE CAUSE IN LOC

V primerih, kjer ne gre za realno lokacijo oz. prostor ni ključna pomenska informacija, se vedno odločamo na podlagi pomenskih lastnosti udeleženca:

[401] strahotno uživam pod čelado (CAUSE) - zato, ker sem pod čelado

Prim. pomenske skupine za glagol uživati:

1. uživati pijačo (PAT = konzumirati)
2. uživati ugled (PAT = biti deležen)
3. uživati v pijači/v glasbi/v pogovoru/ob branju/poslušanju/ob obedu/ pri delu/snemanju (CAUSE = zaradi)
4. eni pa znajo uživati (MWPRED = imeti se dobro)

Gl. tudi pogl. Razmerje med LOC in CAUSE.

3.2.2.5.4.4 RAZMERJE MED CAUSE IN LOC/MANN

Predložne zveze, ki hkrati vključujejo lokacijsko, načinovno in vzročno komponento, razrešujemo glede na ključne pomenske komponente, npr.

[455] pinijske so v vetrcu (CAUSE) upogibale svoje aromatične glave
[360] V škrlatnih žarkih zahajajočega sonca (CAUSE) žari mogočna kupola Mt. Blanca blede rožnato (MANN).
[277] v metropolah (LOC), ki so prenaseljene, se dvigajo v razkošju (MANN) in se dušijo v številkah visoke brezposelnosti (CAUSE)

Gl. tudi razmerje med LOC in MANN

3.2.2.6 CONTR – PROTIVNOST/DOPUSTNOST

Oznako CONTR tipično uporabljamo za besede/besedne zveze, ki v odvisnem stavku izražajo (a) dopustnost, npr. *Študijskim uspehom_{no-CNCS} navkljub službe ni dobil*, in (b) protivnost, *Medtem ko se plače nižajo, cene rastejo*. Pri povezovanju odvisnikov, tj. pri medstavčnih razmerjih navadno sledimo skladijskim povezavam. Pomagamo si z vprašalnico *kljub čemu*.

3.2.2.6.1 ODVISNI STAVKI IN PRISLOVI

Tipični vezniki so: *kljub, kljub temu da, čeprav, tudi, četudi* ipd.:

[12] čeprav je vodstvu piranske občine jasno (CONTR), /.../, se je ob županja odločila
[49] kljub tradiciji (CONTR) so bili tokrat organizatorji prisiljeni
[168] takrat sem noge malomarno dvignil in jih položil na naslonjalo stola pred sabo, čeprav tega nisem nikoli počel (CONTR)
[239] tudi če otrok po naravi ni najbolj odločen (CONTR), se lahko nauči nasilju reči »ne«
[105] no, pa vseeno (CONTR) povejte
[30] vseeno (CONTR) je odvisno
[S148] namesto x tolarjev (CONTR) plačati x tolarjev (QUANT)

3.2.2.6.2 PROTIVNO PRIREDJE

Tipični veznik je *medtem ko, namesto da*:

- [191] v nadaljevanju prvenstva v vratih ne bo več Pejkoviča /.../, medtem ko se vrača Merdanovič (CONTR)
- [313] ste že dan pred štartom poročali s štadiona, medtem ko domače ORF ni bilo še niti blizu (CONTR)
- [401] namesto tega (CONTR) naju začne pražiti sonce

3.2.2.7 COND – POGOJ

Oznako COND tipično uporabljamo pri udeležencih, ki izražajo pogoj za obstoj ali izvršitev dejanja ali dogodka, npr. *Če neha deževati*_{no-COND}, *gremo na kavo*. Tipičen veznik je *če*.

3.2.2.7.1 PREDLOŽNE ZVEZE

- [446] za šeststo pezet (COND) lahko počakam en teden – tu pomensko interpretiramo 'če dobim 600 pezet', PAT bi uporabili v primeru vzorca: *kdo počaka koga/na koga pri delu* (COND) uporablja Zoom (če dela, potem uporablja ...)
- [229] pri pogledu od strani on od zadaj (COND) se nam na desni strani najprej prismehlja – če pogledamo
- [298] brez slovenščine (COND) ni Evrope in sveta
- [304] znanost lahko deluje le v svobodnem okolju (COND)

vendar:

- ga (PAT) uporabljamo pri spletni poslovalnici (REC) – kot posredni udeleženec

---

3.2.2.7.2 POGOJNI ODVISNIKI

S povezavo COND označujemo predvsem tiste odvisnike, ki so na skladišnji ravni označeni s štiri (tudi tri in dve):

- [191] če bo vse po sreči, (COND) ga bo zamenjal Magič
- [218] če pa bi se radi zbudili iz nakupovalne more, (COND) pa vključite budilko
- [244] bi Pošta dosegla boljše rezultate, ki bi bili vidni ob povečanju vrednosti neto investicij (COND)

3.2.2.7.3 KONKURENČNA POMENSKOSKLADENJSKA RAZMERJA

3.2.2.7.3.1 RAZMERJE MED COND IN REG

Kadar imamo v stavku zveze kot: *v tem/takšnem primeru; v primeru ko/da; v primeru koga/česa*, se za oznako COND oz. REG odločamo glede na pomen odvisnega stavka. Oznako COND navadno uporabljamo, ko odvisnik izraža pogoj in ga je mogoče pretvoriti v pogojni odvisnik z veznikom *če: če pride do takih primerov*

- [19] v takšnih primerih (COND) govorimo o ponavljajoči se depresivni motnji
- [43] v takšnih primerih (COND) se lahko bolnikovo stanje celo poslabša
- [496] v primeru spanja na delovnih mestih (COND) temu ni tako

Oznako REG pa uporabljamo v primerih, ko odvisnik izraža možnost izbire oz. obstoj več različnih primerov:

- [64] da gre v tem primeru (REG) za »pozitivno diskriminacijo«
- [55] v primeru Mercatorja in Emone Merkur (REG) so vedeli, kdo je glavni

---

3.2.2.7.3.2 RAZMERJE MED COND IN CAUSE

[244] bi Pošta dosegla boljše rezultate, ki bi bili vidni predvsem ob povečanju vrednosti neto investicij (COND) – če bi se povečala ...

3.2.2.8 REG – OZIR

Oznako REG tipično uporabljamo za izražanje (a) ozira (glede na), (b) merila in (c) primerjave. Ta razmerja se tipično izražajo s predložnimi prislovnimi zvezami. Izhodiščna vprašalnica je *kako*, zato ta razmerja pogosto

konkurirajo z drugimi okoliščinskimi udel. vlogami. Pripis udeleženske vloge je odvisen od pomenskih lastnosti zveze.

3.2.2.8.1 PREDLOŽNE ZVEZE

- [11] po napovedih (REG) pa bi se naj to zgodilo prihodnji mesec
- [27] odvisno od terapevtskega cilja nihanja (REG) informacijo oslabijo
- [84] in se po udobju (REG) lahko primerja z osebnim avtomobilom
- [245] ker bi s tem po naših izračunih (REG) imeli pozitivni finančni učinek
- [326] med novimi pravili (REG), ki so jih uvedli, so nekatera prizadela tudi hišne ljubljence
- [263] da so nove mize za njihove potrebe (REG) bistveno preširoke
- [500] slovenska podjetja večinoma že ravnajo v skladu z evropskimi predpisi (REG)
- [321] prve ponudbe /.../ so na podlagi Elesovega razpisa (REG) že dobili

Vendar:

- [496] v primeru spanja na delovnih mestih (COND) temu ni tako
- [305] se obtožujejo o vzrokih (CAUSE) za ukinitvev Marša (prepirati se zaradi/glede + obtoževati koga za kaj/zaradi česa)

Za REG se odločimo tudi v primerih, kjer udeleženec nakazuje izbiro izmed več možnosti:

- [S137] od treh rentgenov (REG) ne obratuje nobeden
- [159] delničarji so v večini primerov (REG) potrdili sklepe

---

3.2.2.8.2 PRIMERJAVA

Z oznako REG označujemo dva tipa primerjav:

3.2.2.8.2.1 »PRAVE PRIMERJAVE«

kjer se med seboj primerjata dve **vrednosti/količini** (pri čemer ni nujno, da sta obe izraženi), npr.

- [313] ne bo dosegel takšna priljubljenosti kot v Nemčiji (REG)
- [196] kar je približno za pol več kot lani (REG)
- [S70] povsem enako kot za samozaposlene (REG) velja tudi za zaposlene

---

3.2.2.8.2.2 PRIDEVNIŠKA VEZLJIVOST

(neglagolski pridevniki), ki izražajo **lastnost** s pomočjo primerjave, npr.

- [379] potem pa nebo, globoko kot ocean (REG)
- [485] pravno mnenje, ki je drugačno od vladnega – (REG)
- [240] da se tudi pri njih kot na vsaki šoli učenci pretepajo (REG)
- [317] je bil kot beli (REG) vse drugače razpoložen
- [453] jasen kakor prejšnji (REG)

Primerjave, ki izražajo **način** , označujemo z MANN:

- [393] Boro se zapraši za menoj, kot bi se utrgal z verige (MANN)
- [117] spal je kot ubit (MANN)
- [125] je gospod Lamut, kot bi odrezal (MANN), nehal spati
- [162] in jo gledala, kot da je nekaj zelo pomembnega (MANN)
- [174] samo sedla je, kot sede človek (MANN), kadar prvič pride na obisk

Primerjave, ki uvajajo **funkcijo** , označujemo z RESULT:

- [19] ali pa poteka kot bipolarna motnja (RESULT)

3.2.2.8.3 KONKURENČNA POMENSKOSKLADENJSKA RAZMERJA

3.2.2.8.3.1 RAZMERJE MED REG IN COND

- [19] v takšnih primerih (COND) govorimo o ponavljajoči se depresivni motnji
- [43] v takšnih primerih (COND) se lahko bolnikovo stanje celo poslabša
- [64] da gre v tem primeru (COND) za »pozitivno diskriminacijo«
- [496] v primeru spanja na delovnih mestih (COND) temu ni tako
- [291] pri načrtovanju (COND) jezikovnega življenja EU je treba določiti

---

3.2.2.8.3.2 RAZMERJE MED REG IN MANN

Kot osnovno merilo razlikovalnosti določamo pomenske lastnosti (glede na kaj = REG; kako = MANN) udeležencev:

- [211] funkcijsko (REG) ni 7270 nič posebnega
- [333] pri čemer so raziskave časovno (REG) segale
- [317] in v zanj značilnem slogu (REG) zanesljivo (MANN) zmagal
- [33] dolgoročno gledano (MANN)) ne bo noben analgetik odpravil vozličkov
- [332] muzej je teritorialno (MANN) pokrival ozemlje današnje Koroške
- [333] vsebinsko (MANN) so se njihove raziskave ukvarjale
- [147] potem, v nekakšnem pol snu (MANN) vidim babico

3.2.2.9 ACMP – SPREMSTVO

Z udeležensko vlogo spremstvo ACMP označujemo predmete, osebe ali dogodke, ki spremljajo dejanje ali druge udeležence, npr. *Mama je s sinom_{no-ACMP} odšla v cirkus.*

3.2.2.9.1 PREDLOŽNE ZVEZE

S povezavo ACMP smo označevali predmete, osebe ali dogodke, ki spremljajo dejanja ali druge udeležence. ACMP se tipično pojavlja v predložitnih zvezah (predlogi *s/z, poleg, ob*):

- [123] sploh ne živim s tabo (ACMP)
- [217] vzemite s seboj (ACMP) Nokio
- [309] ko z Rusi, Čehi in Španci (ACMP) ni bilo pretirane nevarnosti za poraz
- [328] bodo s štirinožcem (ACMP) stopili iz hiše
- [248] poleg omenjenih firm (ACMP) so srečanje organizirali komisija, ptujska svetovalna služba in kmetovalec
- [220] poleg omenjenih (ACMP) so še operaterjeve storitve
- [338] danes skrbi muzej ob svojem rednem delu (ACMP) še za zbirko
- [260] BTF je skupaj s Kmetijskim inštitutom (ACMP) ustanovila center

Pri glagolu *povezati* ima predložna zveza *s čim* lahko dva pomena, kjer ločujemo med pomenom sredstva (MEANS) in udeleženca (REC):

- povezati obalo in skladišče z železniško progo (MEANS) – s pomočjo
- povezati telefon (PAT) z računalnikom (ACMP-> REC) – udeleženec povezave (priredje)

Sočasnost:

- z naselitvijo (ACMP) je Zahod sprejel

zveza »med drugim« je zdaj PHRAS, lahko pa bi bila tudi ACMP
»v bistvu« PHRAS

3.2.2.9.2 KONKURENČNA POMENSKOSKLADENJSKA RAZMERJA

3.2.2.9.2.1 RAZMERJE MED ACMP IN REC/PAT

Kot spremstvo (ACMP) obravnavamo samo nedelovalniške vloge:

[29] pride v resonanco s terapevtskim nihanjem (ACMP)
kdo sodeluje s kom (ACM) pri čem (REC) v čem (EVENT)

Možnost pretvorbe v priredno zvezo oz. vzajemnost narekuje povezavo REC:

[109] Je njeno izginotje (PAT) povezano z vajinimi odnosi (REC)
[256] storitev, povezanih z vzdrževanjem (REC)
[331] začetki muzeja so povezani z zbirateljsko vnemo (REC)
[437] da bi se poročil z mojo materjo (REC)

Prim. vzorce glagolov *poročiti* in *poročiti se*:

Kdo se poroči s kom (REC) = Kdo poroči koga (REC)
Kdo poroči koga (PAT) s kom (REC)

3.2.3 NAČIN

3.2.3.1 RESTR – OMEJITEV

Z udeležensko oznako omejitev (RESTR) označujemo udeležence, ki izražajo izjemo ali omejitev glagolskega dejanja, npr. *Vsi so bili tam razen tebe*_{no-RESTR}.

[S134] izjemoma lulčka nisem uporabil za malo potrebo (RESTR)

Načinovne odvisnike označujemo z MANN:

[154] ne da bi pogledal, sem zakoračil (MANN)

3.2.3.2 MANN – NAČIN

S povezavo MANN označujemo način glagolskega dejanja, ki se tipično izraža s prislovi in predložnimi zvezami v prislovni vlogi. Krovna vprašalnica *kako* sicer velja tudi za druge načinovne pomenske vloge (primerjava oz. ozir, sredstvo pa tudi spremstvo), zato z oznako MANN pokrivamo predvsem tiste udel. vloge, ki izražajo splošne načinovne pomene.

3.2.3.2.1 PRISLOVNA DOLOČILA

[7] so se dogodki odvijali bistveno drugače
[26] poljubno spreminja nihanja
[30] bo pravilno postavil diagnozo
[47] bo njihova uporaba dolgoročno vplivala
[68] rep ji je ljubko štrlel na zatilju
[68] zdela se mi je nekako veliko bolj vsakdanja
[71] so polagoma dojemale
[116] sem zelo dobro spal
[167] ko je našla pravo vrsto, je pazljivo, /.../, šla
[241] se zelo slabo udeležujejo predavanj
[253] so taka podjetja žalostno propadla
[293] odločno nasprotuje racionalizaciji
[300] naj se povsem posveti guvernerskim opravilom
[360] v škrlatnih žarkih zahajajočega sonca (CAUSE) žari mogočna kupola Mt. Blanca blede rožnato
[362] se za turo pripravljamo zares
[497] smo se bolezní šele dobro ozdravili
[85] so sami povedali
[192] se bom sam naslikal pri vas
[235] ravnateljica ljubljanske šole ravnala prav (MANN)
[363] se nam danes godi prav dobro (MANN)
[381] tu se počutiva doma (MANN)

[412] odlično (MANN) se vam poda

Tudi ob glagolu *biti*:

[252] žal (MANN) pa za zdaj ni močnejše gospodarske povezave

[190] vsem je čisto vseeno (MANN)

[193] ali je O.K. (MANN)

je res/všeč (MANN)

Pomensko oslavljeni glagoli + prislov

[272] se jim že dolgo zdi zamalo (MANN)

[428] bi zvenelo zabavno (MANN)

[459] se je nazadnje počutil tako odlično (MANN)

3.2.3.2.1.1 PRISLOVI INTENZIVNOSTI (IN KOLIČINE)

Z oznako MANN označujemo prislove, ki izražajo **intenzivnost** glagolskega dejanja, npr. *zelo, močno, posebej, povsem* ipd.

[71] kako zelo (MANN) si jih želim

[92] je treba predvsem pri slednjih zelo (MANN) paziti na varnost

[311] so se posebej (MANN) potrudili

Prislovi, ki določajo **količino** ali **obseg** (trajanja, nahajanja, obstajanja) dejanja, označujemo z udel. vlogo QUANT. (Gl. tudi pogl. Prislovne zveze in prislovi):

[352] se nama je vrstni red raztežajev po tolikih letih nekoliko (QUANT) zmedel

[399] bi šla malo (QUANT) mižat pod tisti balvan

Vendar:

[500] podjetja večinoma (FREQ) že ravnajo v skladu

[159] delničarji so v večini primerov (REG) potrdili sklepe

3.2.3.2.1.2 ZAIMENSKI PRISLOVI IN VPRAŠALNICE

Zaimenskih prislovov, npr. *kako, tako, takole*, ki nastopajo v vlogi **vpisalnice** ali **členka**, na semantični ravni ne označujemo. Na skladijski ravni je sicer povezava »tri«:

[18] kaj (ACT) je astma in kako (ni povezave) poteka

[285] kako (ni povezave) vam je to uspelo

[186] Kako (ni povezave) pri hudiču naj vem, da so tam?

Označujemo samo, če je zaimek pretvorljiv v **način**, sicer ne (tj. NE, kadar gre za vezniško vlogo)

[97] tako (MANN) je bilo tudi pri Španiji – na ta način

[103] koliko žensk takole (MANN) zapusti svoje partnerje - na ta način

[435] ker so mi tako (MANN) govorili - na ta način

[69] kot bi se tako (MANN) našla že velikokrat - na ta način

[270] le tako (MANN) bi bil dokument pripravljen

[65] Slovenska pravna znanost je s tem (MANN= na ta način) obogatena za nov pojem

[90] S tem (MANN) naj bi pridobila prednost

Prislova *tako* ipd. ne označujemo, kadar uvaja posledico, izraženo v sobesedilu ali odvisnem stavku, in sicer ne glede na obstoj skladijske povezave:

[52] tako da bili dirka in poroka istega dne – posledica (ni povezave)

[79] tako je bil včeraj obiskan (ni povezave)

[263] tako danes nekateri kirurgi - posledica (ni povezave)

[470] tako bo Jezus Kristus zame pot, resnica in življenje – posledica (ni povezave)

Ob glagolu *biti*:

[496] temu (ACT->PAT) ni tako (MANN)

Ker ti elementi niso del glagolske vezljivosti, jih na semantični ravni **ne povezujemo**. Tako odločitev smo sprejeli tudi pri CAUSE (gl. Prislovi in vprašalnice), prim.:

[185] Zakaj (ni povezave) pa ne paziš, kam odlagaš papirje?

[285] Kako (ni povezave) vam je to uspelo

3.2.3.2.1.3 PREDLOŽNE ZVEZE

[12] jim bo občina pomagala po svojih močeh

[21] v tem duhu je Urška Lunder razložila, da

[53] so le s težavo uskladili prenos

[55] je potekala brez zamude

[69] pristopila je brez pozdrava

[108] je izginila v nenavadnih okoliščinah

[157] na vsak način sem hotel narediti

[226] bi radi nadaljevali v solo glasbeni izvedbi

[316] se je z zelo malo napora prebil do naslednjega kroga

[469] sprejemal evangelij v svoje srce in ga živel v veri, upanju in ljubezni

[448] pod nizozemsko zastavo (MANN) pluje

Tudi ob glagolu *biti*:

[191] če bo vse po sreči (MANN)

[238] je bilo k sreči takega nasilja malo (MANN)

[370] smo spet vsi lepo na tesnem (MANN)

[322] so s partnerji ostali v povezavi (RESLT)

[483] 360 ljudi konec leta ostalo brez službe (RESLT)

3.2.3.2.1.4 PRIMERJALNE ZVEZE

[117] spal je kot ubit (MANN)

[125] je gospod Lamut, kot bi odrezal (MANN), nehal spati

[162] in jo gledala, kot da je nekaj zelo pomembnega (MANN)

[174] samo sedla je, kot sede človek (MANN), kadar prvič pride na obisk

Za druge tipe primerjav gl. REG in RESLT.

3.2.3.2.2 ODVISNI STAVKI (NAČINOVNI ODVISNIK)

[154] ne da bi pogledal, sem zakoračil

[325] prebivalci poslej ne bodo smeli sušiti perila na balkonih oziroma tako, da bi ga lahko kdo videl

[69] pristopila je brez pozdrava (MANN), kot bi se tako našla že velikokrat (MANN)

[28] ki je navadno nameščena na bolnikovem hrbtu tako, da na njej leži (tri MANN)

Pri večvezljivih glagolih (gl. različne podskupine glagolov rekanja ipd.) je treba preveriti najširši glagolski vzorec in ločevati delovalniške od okoliščinskih – kamor sodi tudi MANN – udeleženskih vlog.

[397] vedela, da bo danes še zabavno (RESLT) = vedeti kaj (RESLT) o čem (PAT)

3.2.3.2.3 PRIDEVNIŠKA VEZLJIVOST

Redkeje z MANN označujemo pridevniško vezljivost pri izglagolskih pridevnikih:

[42] če je ortoza izbrana nepravilno (MANN)

Vendar:

[416] oblečena je bila v rdeče žabice in modro oblekico (PAT) – kdo obleče koga (REC) kaj (PAT)

[418] oblečen v pullover in suknjič iz tvida (PAT)

3.2.3.2.4 POVEDKOV PRILASTEK

Z MANN označujemo **prave prislove** (tj. tiste, ki nimajo prid. oblike) v vlogi prilastka, če ustrezajo vprašalnici *kako?*:

[272] se jim že dolgo zdi zamalo (MANN)

[404] sem se polživ z odpeto masko (MANN) privlekel na polico

Prilastke ob glagolih z oslabljenim pomenom, ki odgovarjajo na vprašalnico *kakšen?*, označujemo z RESLT:

[472] poln zaupanja (RESLT) se zatekam v zavetje

[478] nas ohrani Jezusu (REC) zveste (RESLT)

[322] so jih pustili mlačne (RESLT)

3.2.3.2.5 KONKURENČNA POMENSKOSKLADENJSKA RAZMERJA

3.2.3.2.5.1 RAZMERJE MED MANN IN QUANT

Količinske prislove, kot so *zelo, malo, nekaj* označujemo s QUANT in jih ločujemo od načinovnih prislovov, ki izražajo **intenzivnost**, npr. *zelo, povsem, docela, v celoti* ipd.

[301] zaslepita do te mere, da (QUANT)

Gl. tudi pogl. razmerje med QUANT in MANN.

3.2.3.2.5.2 RAZMERJE MED MANN IN PHRAS

Nekatere tipične predložne zveze je zaradi ustaljenosti mogoče razumeti kot frazeološke. Načeloma se odločamo glede na stopnjo pomenske prozornosti, npr.

[178] iti na bolje (PHRAS)

[499] je Slovenija z eno nogo (PHRAS)

[191] če bo vse po sreči (MANN)

3.2.3.2.5.3 RAZMERJE MED MANN IN REG

[316] z zelo malo napora (MANN) prebil

[90] s tem (MANN) naj bi pridobila prednost

[317] v zanj značilnem slogu (REG) zmagal

[213] ponudi v nekaj jezikih (REG)

3.2.3.2.5.4 RAZMERJE MED MANN IN LOC

Za ustrezno udel. vlogo se odločamo glede na pomen: presodimo, katere pomenske lastnosti udeleženca so ključne, npr.

[460] živel v temnem mraku grozeče nevihte (MANN)

[384] bova celo na taki turi vozila v koloni (MANN)

[115] zaprl sem vrata za sabo (MANN)

3.2.3.3 MEANS – SREDSTVO

Z oznako MEANS označujemo sredstva, s pomočjo katerih se izvede dejanje. Tipično so sredstva izražena s predložno zvezo, pomagamo pa si s pretvorbo »s pomočjo česa«. Sredstva so lahko predmeti in orodja ali pa bolj abstraktne entitete, npr. *Piše s peresom*_{no-MEANS}.

3.2.3.3.1 PREDLOŽNE ZVEZE

Tipično se v logi MEANS pojavljajo konkretna **sredstva** in **orodja**, npr.

- [26] s posebnimi elektroprevodnimi elektrodami (MEANS) izločijo nihanja iz obolelega telesa
- [429] sem se morala pripeljati s taksijem (MEANS)
- [199] vsi so prikazani z ikonicami
- [213] ponudi v nekaj različnih jezikih jezikovne možnosti s pomočjo izpeljanke
- [340] delovanje bo prikazano z diap projekcijo
- [372] ga morava z mnogo mimike prevajati v francoščino in nemščino
- [486] da je država s to odločitvijo pokazala
- [495] da bi učinkovitost dela izboljševali s takimi metodami
- [89] izvršeno v bananah (MEANS)

Vendar:

- [411] gospodična Stebbings je z visokim uglajenim glasom (MANN) zažvrgolela

Tipična sredstva so tudi **deli človeškega telesa**. Tipični glagoli so: *dotakniti, držati, prijeti, stisniti, pobrati, udariti, zamahniti* itd. Npr.

- [69] pristopila je brez pozdrava, kot bi se tako našla že velikokrat in se z ustnicami (MEANS) nepričakovano dotaknila mojih
- [162] v roki (MEANS) je držala vstopnico (= z roko)
- [154] z roko (MEANS) udaril po poklopljenem lesenem sedalu stola

Z oznako MEANS označujemo tudi **abstraktna sredstva**, kjer je mogoča pomenska pretvorba v »s pomočjo česa«, npr.

- [73] ni mogoče povedati z besedami (MEANS)
- [64] zavrnilo z modro obrazložitvijo (MEANS)
- [245] smo že septembra lani prek Gospodarske zbornice Slovenije predlagali obdavčitev

---

3.2.3.3.2 KONKURENČNA POMENSKOSKLADENJSKA RAZMERJA

3.2.3.3.2.1 RAZMERJE MED MEANS IN ACT

Vršilčev del telesa navadno nastopa v predložni zvezi (s/z), lahko pa gre tudi za **metonimijo** in del telesa nastopa v imenovalniku, zato ga označujemo kot aktanta:

- [70] moje dlani (ACT) so se oklenile njenih gladnih lic in je niso več spustile
- [409] noge (ACT) zakoračijo samodejno preko planjav

Tega pravila **ne upoštevamo**, ko **ne gre za metonimijo**, ampak za izpust vršilca.

- [90] obenem pa bo z bananami (MEANS) zadovoljila lastno tržiče (PAT)

Vendar: banane (= kdo z bananami = ACT) zadovoljijo tržišče

3.2.3.3.2.2 RAZMERJE MED MEANS IN PAT

- [30] upravlja z aparatom (PAT)
- [471] naj se hranim z nebeškim Kruhom (PAT) - kdo hrani koga (PAT) s pomočjo česa (MEANS).

Razmerje med okoliščinsko (MEANS) in delovalniško udeležensko vlogo (PAT) temelji na naslednji pomenskosladdenjski pretvorbi, ki jo je mogoče ponazoriti z glagolom *groziti*:

- groziti s pomočjo česa = MEANS: groziti s/z pištolo, nožem, orožjem; z besedami, kjer **pretvorba sredstva v aktanta s pomenskega vidika ni mogoča**: *pištola/nož/orožje/besede mi grozijo. Osnovni vzorec je torej: Kdo (ACT) grozi komu (REC) z orožjem (MEANS).

- groziti s čim = PAT: groziti s smrtjo, stavko, tožbo, kaznijo, kjer **je pretvorba v aktanta mogoča**: smrt/stavka/tožba/kazen mi grozi. Osnovni vzorec je torej: Kdo (ACT) grozi komu (REC) s smrtjo (PAT) in Smrt (ACT) grozi komu (REC).

Prim. še:

[310] je dotlej grozil z novim strelskim rekordom in senzacijo (PAT)

Prim še vzorce glagolov rekanja:

prepričati koga (REC) v kaj (RESLT) s čim (PAT)
pregovoriti koga (REC) v kaj (RESLT) s čim (PAT)
pripraviti koga (REC) do česa/v kaj (RESLT) s čim (PAT)

3.2.3.3.2.3 RAZMERJE MED MEANS IN REC

Pri glagolu *povezati* ima predložna zveza s *čim* lahko dva pomena, kjer ločujemo med pomenom sredstva (MEANS) in udeleženca (REC):

povezati obalo in skladišče z železniško progo (MEANS) – s pomočjo
[494] povezati se s tujim partnerjem (REC) - udeleženec povezave (priredje)

3.2.3.3.2.4 RAZMERJE MED MEANS IN ORIG

V okviru širše skupine **glagolov sporočanja** označujemo **medij**, ki posreduje sporočilo, z udel. vlogo ORIG, npr.:

[6] je v intervjuju [ORIG] izjavil morilec
[287] je izrekel v pozdravnem nagovoru (ORIG)

3.2.3.3.2.5 RAZMERJE MED MEANS IN CAUSE

V primerih, kjer je predložno zvezo mogoče pretvoriti v vzročni odvisnik oz. v zvezo *zaradi česa*, se odločamo za oznako CAUSE – vzrok.

[225] saj bi bili z razcvetom (CAUSE) centrom ob del dohodka, ki se zliva ... - zaradi razcveta
[225] ki se zliva v njihovo malho s prodajo melodij zvonjenja (MEANS) – s pomočjo prodaje; kdo obogati s pomočjo česa = MEANS; zaradi česa = CAUSE)

Pri pravih sredstvih namreč taka pretvorba ni mogoča, npr.

[73] da o vsej silni želji ni mogoče povedati z besedami (MEANS) - *zaradi besed.
[65] Znanost (REC) je s tem (MANN) obogatena (RESLT) za nov pojem (PAT)
[90] S tem (MANN) naj bi pridobila prednost
[245] ker naj bi s tem (MANN) po naših izračunih imeli pozitivni finančni učinek

---

3.2.3.3.2.6 RAZMERJE MED MEANS IN PHRAS

V primerih, ko gre za frazeološko enoto, ki označuje **gesto**, se odločamo za PHRAS

[102] tam so samo zamahnili z roko (PHRAS)

3.2.3.3.2.7 RAZMERJE MED MEANS IN LOC

[266] v spletu (LOC-> MEANS) še naprej prodajali glasbo (s pomočjo spleta)

3.2.3.4 QUANT – KOLIČINA

Z oznako Quant označujemo udeležence, ki izražajo količino in razliko v količini, npr. *Za znamko je plačal 50 evrov*_{o-EXT}, *Cena goriva se je podražila za 3 cente*_{no-DIFF}. Razmerje se tipično izraža s predložnimi prislovnimi zvezami, ki navadno vsebujejo konkretno številsko opredelitev, in/ali količinskimi prislovi.

3.2.3.4.1 SAMOSTALNIŠKE ZVEZE IN PRISLOVI

Zlasti samostalniške zveze, ki vključujejo **številske elemente** in izražajo **količino**. Določilo se šteje, zato je največkrat zastopano z mersko ali števno enoto (milja, marka, milijon, član, leto, meter, odstotek ...). Sem sodijo tudi primeri, kjer je količina omejena na ena, npr. stati (en) milijon. S pomenskega vidika gre za glagole, ki napovedujejo števnost oz. količino, npr. *stati, znašati, šteti, meriti, trajati, doseči ...*:

- [S53] odprava napake bi stala 65 milijonov mark (QUANT)
- [S62] znašajo proračunski prihodki milijardo in 11 milijonov (QUANT)
- [S68] sindikati štejejo več tisoč članov (QUANT)
- [S129] meriti 2,4 x 2,4 metra (QUANT)
- [268] na mesec so mu plačali 735 evrov (QUANT)
- [243] vrednost odkupljenih paketov delnic znaša 68,6 milijarde tolarjev (QUANT)
- [220] te ne smejo preseči 128 kB (QUANT)

Pogosto v tej vlogi nastopa tudi glagol *biti*:

- [S11] je do otoka le 180 milj (QUANT)
- [S179] velikost je 201x325 mm (QUANT)
- [S179] cena je 42 evrov
- [199] izbirnikov je 12 (QUANT)
- [220] vseh izbirnikov je devet (QUANT)

- S QUANT označujemo tudi **razliko** v količini:

- [74] na voljo naj bi imeli blizu milijardo tolarjev več (QUANT) kot pred petimi leti (REG)
- [256] te so se zvišale za 2,9 odstotka (QUANT)
- [490] Zdravilišče Laško je lanske prihodke povečalo za 22 odstotkov (QUANT)
- [S147] plačali 22,8 odstotka več (QUANT)
- [S147] se bo najemnina za 7,9 odstotka znižala
- [203] ki ga je v tem strojčku (ACT) za nekaj kB manj (QUANT) kot 2 MB
- [196] kar je približno za pol več (QUANT) kot lani

S QUANT označujemo tudi **količinske prislove**, kot: *malo, nekoliko, dovolj, dosti, več, manj*

- [45] za malo denarja (QUANT) ponuja sproščeno zabavo
- [75] kar za slovenski žep nikakor ni malo (QUANT)
- [194] dovolj (QUANT) mi teži sin in bivša
- [352] se nama je vrstni red raztežajev po tolikih letih nekoliko (QUANT) zmedel
- [399] bi šla malo (QUANT) mižat pod tisti balvan
- [202] ne boste dobili občutka, da so mobilne igre kaj (QUANT) napredovale
- [S184] parkirišč ni dovolj (QUANT)
- [234] sem potreboval več kot nekaj sekund (QUANT) za vzpostavitev povezave (AIM)

Vendar PAT, kadar glagol ne zahteva nujno števnega določila in le ta nastopa kot delovalnik (gl. v nadaljevanju konkurenčna razmerja QUANT in PAT/RESLT:

[S24] od prvorojencev starši veliko (PAT) pričakujejo (kdo pričakuje kaj od koga)

3.2.3.4.2 PRIDEVNIŠKA VEZLJIVOST

- (neglagolski) pridevniki, ki zahtevajo opredelitev količine:

[150] bil sem star kakšna tri, štiri leta (QUANT)

[102] visoka je približno 1/5 telesne dolžine (QUANT)

3.2.3.4.3 KONKURENČNA POMENSKOSKLADENJSKA RAZMERJA

3.2.3.4.3.1 RAZMERJE MED QUANT IN MANN

Prislove, ki izražajo **intenzivnost glagolskega dejanja**, npr. *zelo, močno, posebej, povsem* ipd. označujemo kot načinovne prislove, torej z oznako MANN.

[71] kako zelo (MANN) si jih želim

[244] če bi bile obdavčene poštna storitve v celoti (MANN)

3.2.3.4.3.2 RAZMERJE MED QUANT IN PAT/RESLT

Za PAT oz. za katerega od delovalniških udeležencev se odločamo v primerih, kjer se določilo ne šteje nujno, hkrati pa glagol v pomenskem smislu ne zahteva nujno opredelitve količine. Gre sicer za pomensko splošnejše glagole, kot so *imeti, potekati*:

[S546] vzdolž pobočnice ima 40 do 45 lusk (PAT)

[S43] plavut ima III., 8 ali 9 plavutnic (PAT)

[S559] ima troje hrbtnih plavuti (PAT)

[S180] več (RESLT) izveste na spletnem naslovu (glagol vedeti sodi v isto skupino kot glagoli rekanja in seznanjanja (kdo ve kaj (RESLT) o čem (PAT)

[92] prek pobočnice poteka 15 valovitih prog (ACT)

3.2.3.4.3.3 RAZMERJE MED QUANT IN DUR

Količino časa označujemo s QUANT:

[55] dirko so prestavili za dvajset minut (QUANT)

3.2.3.4.3.4 RAZMERJE MED QUANT IN SOURCE/GOAL

Začetno in končno količino oz. razmerje označujemo **pri glagolih premikanja** z SOURCE – GOAL:

[75] cene vstopnic za koncert se gibljejo od 19 (SOURCE) do 29 tisoč (GOAL) tolarjev

[S173] teže se gibljejo med 180 (SOURCE) in 900 g (GOAL)

3.2.4 GLAGOLSKE ZVEZE

3.2.4.1 MW PRED – ZVEZE Z NEDOLOČNIKI

Kot večbesedni predikat označujemo glagolske zveze z nedoločniki in drugimi **nemodalnimi** glagoli.

3.2.4.1.1 FAZNI GLAGOLI

Tipični fazni glagoli so: *začeti, pričeti, nehati*:

[3] dekle je ob vzratni vožnji začelo vpiti (MW PRED)

[125] nehal spati (MW PRED)

[178] stvari so ponovno začele iti (MW PRED) na bolje

[401] namesto tega naju prične pražiti (MW PRED)sonce

[369] se prično pomikati (MW PRED)

Sem sodijo tudi predložne zveze, ki so pretvorljive v nedoločnik:

začeti s študijem = začeti študirati
začeti z delom = začeti delati, vendar: začeti šolanje (PAT)

3.2.4.1.2 DRUGI GLAGOLI

- ob glagolu *biti*

[371] klinov ni videti (MWPRED) nikjer

- ob drugih nemodalnih glagolih

[239] se lahko nauči nasilju reči (MWPRED) »ne«
[289] ali bomo znali spretno ravnati (MWPRED)

- ob glagolih premikanja (namenilnik) – na sklad. ravni je »dol«

[145] potem grem spat
[399] bi šla malo mižat (MWPRED)

LVC: delati greh, imeti smolo imeti rad; ... – trenutno PHRAS

3.2.4.2 MODAL – ZVEZE Z MODALNIMI GLAGOLI

3.2.4.2.1 MODALNI GLAGOL + NEDOLOČNIK

Tipični modalni glagoli so: *uspeti, zmoči, moči, morati, smeti, želeli, utegniti, poskušati ??, skušati ??, truditi se, hoteti, (ne) gre + nedol.* ipd., npr. morate (MODAL) poskusiti pripraviti (MWPRED)

[8] ali bo morilcu iz Ankarana tokrat uspelo prepričati (MODAL) italijanske pravosodne oblasti
[31] zato bi moralo biti (MODAL) vedno toplo
[54] jih niso želeli prikrajšati (MODAL)
[61] hotela Damijana R. oropati (MODAL)
[262] gotovo (MANN) pa bi moral razpravljati (MODAL)
[229] ki v eni enoti zmore brati (MODAL)
[394] še vrvi ne utegnem povzemati (MODAL)
[91] morali posvečati (MODAL) več pozornosti (PAT)
[97] morajo izpolnjevati (MODAL)

3.2.4.2.2 GLAGOL *BITI* + MODALNI PRISLOV

Z oznako MODAL označujemo tudi zveze modalnega prislova (*treba, potrebno*) in glagola *biti*

[16] je treba (MODAL) najti (MWPRED)
[92] je treba (MODAL) paziti (MWPRED)
[210] je treba (MODAL) odpreti (MWPRED)
[254] bo treba (MODAL) postoriti (MWPRED)
[291] je treba (MODAL) določiti (MWPRED)
[42] je treba (MODAL) poudariti (MWPRED)

Pri nadaljnjih označevanjih bi bilo smiselno razmisliti o označevanju teh nedoločnikov z udeležensko vlogo aktanta. Ta pozicija je na skladenjski ravni prepoznana kot osebek (VALLEX ima ACT; JOS: ena; UD: nsubj):

delati (ACT) je treba (MODAL)
planirati (ACT) je težko (MANN)

Oznako MODAL uporabljamo tudi za druge prislove, kadar je pomen modalen, npr.

[194] raje (MODAL) nimam ženske, dovolj mi teži sin in bivša
[218] če bi se radi (MODAL) zbudili iz nakupovalne more
[440] da je bil mogoče (MODAL) ranjen
mogoče/morda (MODAL) ga ne bo;
lahko/možno (MODAL) da se motim

Vendar:

[35] je najbolje (MANN), da ugotovite
[217] zagotovo (MANN) ne boste v zadregi
[S182] res (MANN) je – predvsem zaradi enotne korpusne morfosintaktične oznake (Rsn)

3.2.4.2.3 PRIDEVNIŠKA VEZLJIVOST

[49] so bili tokrat organizatorji prisiljeni izvesti (MWPRED)

3.2.5 STALNE ZVEZE

3.2.5.1 PHRAS – FRAZEM

Z oznako PHRAS označujemo zvezo glagola in pomensko neprozornega določila

---

3.2.5.1.1 PRAVI FRAZEMI

Kot prave PHRAS označujemo povezave, kjer je glagol sestavni del pomensko samostojne zveze:

[27] jo postavijo na glavo (PHRAS)
[100] mi je beseda obstala v grlu (PHRAS)
[122] gre v nič (PHRAS)
[168] je šlo na živce (PHRAS)
[184] poročilo je razburilo duhove (PHRAS)
[184] ime zavili v molk (PHRAS)

3.2.5.1.2 USTALJENE PREDLOŽNE ZVEZE

Za PHRAS se odločamo tudi v primerih, kjer glagol bodisi ni leksikalizirani del zveze bodisi je pomensko izpraznjen, zlasti *biti*. Navadno gre za predložne zveze, ki jih je v hipotetičnem »dobesednem pomenu« mogoče spremeniti v načinovna ali krajevna prislovna določila

[140] pričakovanje je v zraku (PHRAS) – *biti v čem/kje
[S20] je vse to prišlo na dan (PHRAS)
[486] Ni v interesu (PHRAS) – *biti v čem
[217] boste v zadregi (PHRAS) - *biti kje
[178] iti na bolje (PHRAS) – *iti na kaj/kam
[214] bo v pomoč (PHRAS) – *biti v kaj
[S50] čeprav je bila pod pritiskom (PHRAS)
[161] bila je pod vtisom (PHRAS)
[74] na voljo naj bi imeli (PHRAS)
[83] bo na voljo (PHRAS)
[S50] je v sorodu (PHRAS)
[224] biti v pripravljenosti (PHRAS)

3.2.5.1.3 KONKURENČNA POMENSKOSKLADENJSKA RAZMERJA

3.2.5.1.3.1 RAZMERJE MED PHRAS IN MANN

se prepričam na lastne oči (MANN)
[191] bo vse po sreči (MANN)

3.2.5.1.3.2 RAZMERJE MED PHRAS IN PAT/RESLT

- [390] je bilo pred nami (PHRAS) pet ur noči ('čaka nas')
- [100] in spet mi je beseda (PHRAS) za hip obstala v grlu (PHRAS)
- [233] šteti za operaterja (RESLT) – frazni glagol
- [488] morajo biti (MODAL) za to (RESLT) tudi drugi (biti za – frazni glagol)
- [165] Kaj (PAT) se pa gre
- [235] nimajo izkušenj (PAT)
- [176] nimajo namena (PAT) odpotovati
- imeti mir/srečo/pogum (PAT-> PHRAS oz. v prihodnosti morda CPHR, ker gre za pomensko izpraznjene glagole) : imeti krompir (PHRAS)

3.2.6 DRUGI PROBLEMI

3.2.6.1 PRIDEVNIŠKA VEZLJIVOST

Označujemo s PAT

- [68] kot sem je (PAT) bil vaje
- [22] biti deležen tolažbe (PAT)
- [160] bila je zatopljena vase (PAT)
- [198] opremljen z digitalno kamero (PAT)
- [65] slovenska znanost je s tem obogatena za nov pojem (PAT)
- [224] navdušen nad idejo (PAT) – vzorec: kdo (ACT) navduši koga (REC) (nad čim/za kaj- PAT) (s čim- MEANS)
- [278] so prepričani (RESLT) o pozitivni vlogi tovrstnih manifestacij (RESLT -> PAT) – »pridevnik« rekanja: prepričati koga (REC) kaj (RESLT) o čem (PAT)
- [86] cene zanje so odvisne od prevoženih kilometrov (PAT)
- [11] začetek izvajanja programa je odvisen od podpisa (PAT)
- [182] zaslužna (RESLT) za vzpon britanskega filma (PAT)
- [202] testni primerek je imel naloženih nič aplikacij in dve igri (PAT)
- [S99] prekrit z luskami (PAT)
- [149] raztopljen v vodi (PAT) = raztopiti kaj (PAT) v čem (RESLT)
- [S85] glasove, podobne godrnjanju
- [S19] podoben šahovnici (PAT)

Označujemo z AIM

- [10] vse potrebno za negovanje (AIM)
- [83] bo lahkotno za vožnjo (AIM)
- [9] je namenjena vzgoji (AIM)
- [45] namenjen kegljanju (AIM)
- prirejen za film

Označujemo z REC

- [289] osredotočena na sporazumevanje (REC) - kdo osredotoči kaj (PAT) na koga (REC)
- [84] temu (REC) primerna je tudi notranost kabine
- [133] trenutki so vezani na ta večer (REC)
- [15] vnetje je pogosto pri ljudeh (REC)
- [206] namenjen tej funkciji (REC)
- [S8] naklonjen vprašanju (REC) - ne gre za pomen glagola nakloniti komu kaj ('dati')
- [S25] nagnjen k perfekcionizmu (REC)

Označujemo z RESLT

- [209] je 7270 pripravljena tudi na to (RESLT)
- opozorjen na slabo komunikacijo (RESLT)
- kriv za dobro ali slabo (RESLT) = kriviti koga (PAT) za kaj (RESLT)

[163] vezan na ...

Označujemo z MEPRED

[49] je prisiljen izvesti (MWPRED)
[211] pripravljen priznati (MWPRED)

Označujemo z ORIG

[84] izpeljana je iz masterja (ORIG)
narejen iz laminata (ORIG)

Označujemo z MEANS

[89] naj bi plačilo bilo izvršeno v bananah (MEANS)
[199] vsi so prikazani z ikonicami (MEANS)
[240] prikazano z diap projekcijo (MEANS)

Označujemo z ACMP

[109] povezano z vajinimi odnosi (ACMP)
[331] začetki muzeja so povezani z izjemno zbirateljsko vnemo (ACMP)

Označujemo s COND

[244] bi bili vidni pri povečanju vrednosti neto investicij (COND)

Označujemo z MANN

[244] če bi bile obdavčene poštarne storitve v celoti (MANN)

Označujemo s QUANT

[150] bil je star kakšna tri, štiri leta (QUANT)

Označujemo z REG

[485] drugačno od vladnega (REG)
[S175] podobno kot za pšenico (REG)

3.2.6.2 POVEZOVANJE ODVISNIH STAVKOV

Načeloma določamo udeležensko vlogo tudi odvisnim stavkom. **Izjema** so oziralni odvisniki, oz. odvisniki, ki določajo lastnosti predmetnega določila (samostalniška vezljivost) in torej semantično niso povezani z glagolom glavnega stavka. V teh primerih odvisnih stavkov semantično **ne povezujemo** z glagolom v glavnem stavku, npr.

[34] Najti bo treba način, da se uravnesite in ohranjate svojo žensko naravo
[123] Včasih imam občutek, da sploh ne živim s tabo
[391]) in po lepih razčlembah dosežem polico, kjer zavije smer v desno
[75] Cene vstopnic za koncert se gibljejo od 19 do 29 tisoč tolarjev, kar za slovenski žep nikakor ni malo

Pri drugih odvisnikih poteka povezava iz glagola v glavnem na glagol v odvisnem stavku (z nekaj izjemami), **če je povezava uvedena tudi na skladišnji ravni**. Vendar pa se tega pravila ni mogoče vedno držati, zato na izjeme in posebnosti opozarjamo ob posameznih primerih:

- povezava ACT – osebkov odvisnik

[12] Čeprav je vodstvu piranske občine jasno, da je problem beguncev stvar države (ACT)
[30] toda na koncu je vseeno od človeka odvisno, ali bo pravilno postavil diagnozo (ACT)
[32] Pri menstruacijskih bolečinah zaleže, če ženska na medenico položi topel termofor (ACT)

[191] Sedaj je že dokončno znano, da v vratih ne bo več Pejkoviča (ACT)
[209] ... tokrat naj zadostuje, da je 7270 pripravljena tudi na to (ACT)
[159] Zdi se mi (ACT), da ni opazila nikogar (PAT).
[272] ki se jim (ACT) že dolgo zdi zamalo, kako se odloča (PAT)
[486] Sicer pa se mu (ACT) zdi, da je država s to odločitvijo pokazala (PAT)

Povezave na osebkov odvisnik ne označujemo, kadar v tej vlogi nastopa že zaimek, npr.

[221] Pohvalno je tudi to (ACT), da je Nokia v paket priložila polnilnik (ni povezave)

- povezava PAT – predmetni odvisnik

[35] Za začetek je najbolje (MANN), da ugotovite (ACT), ali vaš dih seže do spolnih organov (PAT)
[42] Obenem je treba poudariti, da imajo tudi ortoze dve plati (PAT)
[61] Zakaj sta si premislila in hotela Damijana R. oropati (PAT), bo pokazala preiskava.
[12] Čeprav je vodstvu (ACT) piranske občine jasno, da je problem beguncev stvar države (PAT)

- povezava RESULT – predmetni odvisnik (glagoli sporočanja, seznanjanja)

[6] Kaj se je zgodilo (RESULT), sem izvedel šele naslednjega dne iz časopisa
[21] V tem duhu je Urška Lunder razložila, da je »sporazumevanje vitalni del v procesu zdravljenja (RESULT)
[59] Nesojena morilca sta policistom kasneje povedala, da sta se dogovorila (RESULT)
[75] Zato smo mimoidoče Ljubljance povprašali, ali se jim zdi cena previsoka ali ne (RESULT).

Vendar: [100] »tisto (RESULT), o čemer nočeš nikoli pripovedovati« - ni povezave: oziralni odvisnik

- povezava TIME – časovni odvisniki

[93] Poudaril je, da je bila to, ko je pred desetimi leti postal deželni glavar (TIME)
[114] Ko sem zapuščal pisarno (TIME), sem videl
[125] Ko pa je umrla (TIME), je gospod Lamut nehal spati.

Posebnost: povezava na prislov in na odvisnik :

[392] Poč bo poleti (TIME), ko pod steno ne bo toliko snega (TIME), najbrž nedostopna
[1] Tistega večera (TIME) sem preveč popil, zgodilo se je mesec dni po tem (TIME), ko sem izvedel, da me žena vara (TIME).
[13] Zato je včeraj sklicala sestanek, na katerem so ugotavljali (TIME)

- povezava AIM – namerni odvisniki

[3] da bi jo utišal (AIM), sem prijel nož.
[171] zavihal ovratnik plašča, da ga ne bi naslonjalo tiščalo v vrat (AIM)
[174] kadar prvič pride na obisk in se trudi, da ne bi bil preveč vsiljiv (AIM).
[297] Tujih jezikov se moramo učiti, da bi ohranili slovenščino (AIM).

- povezava CONTR – dopustni odvisniki

[12] Čeprav je vodstvu piranske občine jasno (CONTR), se je ob zadnjih zapletih županja odločila
[168] Takrat sem noge malomarno dvignil in jih položil na naslonjalo stola pred sabo, čeprav tega nisem nikoli počel (CONTR)
[239] Tudi če otrok po naravi ni najbolj odločen (CONTR), se lahko nauči nasilju reči 'ne'.

- povezava CAUSE – vzročni odvisniki

[92] Ker aerobiko poleg fitnes centrov izvajajo tudi v mnogih telovadnicah in drugih dvoranah (CAUSE), je treba paziti ...
[192] Ker se bom čez pol ure sam naslikal pri Vas (CAUSE), ne pretipkavajte
[193] Vsekakor pa nemudoma odgovori, ali je O. K., ker potem pač 'pospravim mizo' (CAUSE)

[85] ločujejo predvsem zato, ker potrebujejo denar za nakup stanovanja (CAUSE).

Vendar:

[16] Najprej je treba najti vzrok, zaradi katerega so se pojavili. – ni povezave, ker gre za oziralni odvisnik

- povezava MANN – načinovni odvisniki

[154] Ne da bi pogledal (MANN), sem zakoračil v eno izmed vrst

[325] smeli več sušiti perila na balkonih oziroma tako, da bi ga lahko kdo videl (MANN)

- primerjave (način):

[125] Ko pa je umrla, je gospod Lamut, kot bi odrezal (MANN), nehal spati

[393] Boro se zapraši za meno, kot bi se utrgal z verige (MANN)

[174] Samo sedla je, kot sede človek (MANN), kadar prvič pride na obisk

[69] Pristopila je brez pozdrava (MANN), kot bi se tako našla že velikokrat (MANN)

- povezava COND – pogojni odvisniki

[191] če bo vse po sreči (COND), ga bo zamenjal Magič

[218] če pa bi se radi zbudili iz nakupovalne more (COND), pa vključite budilko

[244] Ocenjujemo, da če bi bile obdavčene poštno storitve v celoti (COND), bi Pošta Slovenije dosegla ugodnejše rezultate

[295] Za slovenščino in sploh za kulturo bomo lahko dobro skrbeli samo, če bomo gospodarsko uspešni (COND)

- povezava REG – posledični odvisniki

[410] Da je začudenje še večje (REG), napor sploh ni večji kot tisti (REG), ko

---

3.2.6.3 ČLENKOVNE VLOGE

Potencialnih členkovnih vlog (prislovov in deiktičnih sredstev) ne povezujemo na glagol, če nimajo jasnega referenta v predhodni povedi. Če se torej navezujejo na celotni stavek, ostanejo nepovezani. Skladenjska povezava lahko obstaja (trojka). V primeru nejasnosti ne povezujemo. Povezujemo samo tam, kjer je referent jasen.

[68] zdela se mi je nekako (MANN) bolj vsakdanja

[69] kot bi se tako (MANN) našla že velikokrat – na ta način

[90] s tem (MANN) naj bi pridobila prednost

3.3 POMENSKÉ SKUPINE GLAGOLOV

Kot pomensko oslABLJENE obravnavamo glagol (a) **biti** in

(b) **glagole, ki običajno nastopajo v zelo splošnem pomenu obstajanja, zaznavanja ali imenovanja** oz. v pomenu, ki ga sicer ne izražajo v drugih kontekstih, npr. *imeti avto* – 'biti lastnik' : *imeti za poštenjaka* - 'zaupati'. -> popraviti in uporabiti pri COMPOUND PHRASEME → CPHR: zveze pomensko izpraznjenega glagola in samostalnika (gl. LVC!!!)

3.3.1 GLAGOL *BITI*

Kot pomožni glagol⁴ opravlja *biti* vlogo vezi (copola), kadar mu sledi **povedkovo določilo**. Vlogo povedkovega določila lahko opravljajo (1.1.1) samostalniki oz. samostalniške zveze, (1.1.2) pridevniki oz. pridevniške zveze, in (1.1.3) prislovi oz. prislovne in predložne zveze:

3.3.1.1 SAMOSTALNIŠKA POVEDKOVA DOLOČILA

biti + samostalnik v imenovalniku

Samostalnike in samostalniške zveze v vlogi povedkovega določila ob glagolu *biti* označujemo s PAT. (Vršilce dejanja pa z ACT:

- [31] Območje medenice (ACT) je središče telesa (PAT)
- [2] Dogodek (ACT) v Ankaranu je bil dramatična nesreča (PAT)
- Pavel.ACT je učitelj.PAT

biti + samostalnik v rodilniku

biti mnenja, biti x vere, biti x širine – PAT (prej RESULT)

Opozorilo: upoštevati moramo aktivne in pasivne stavke. v pasivnih stavkih, npr. zdravljenje (PAT) je končano, samostalnik (zdravljenje) ne opravlja vloge aktanta, ampak prizadetega udeleženca glagolskega dejanja. Pasivne stavke prepoznamo tako, da jih lahko spremenimo v aktivne s tem, da dodamo vršilca, pri čemer se pomen glagola ne spremeni: zdravljenje (PAT) je končano → KDO (ACT) je končal zdravljenje (PAT).

3.3.1.2 PRIDEVNIŠKA POVEDKOVA DOLOČILA

biti + pridevnik

Pridevnike in pridevniške zveze ob glagolu *biti* označujemo z RESULT. (Vršilce dejanja pa z ACT oz. PAT/REC odvisno od aktivnih in pasivnih zgradb):

(a) (deležniški) pridevniki – pasivne zgradbe

- [10] je bilo zdravljenje (PAT) končano (RESULT)
- [14] je stvar (PAT) malce bolj zapletena (RESULT)
- [65] znanost (REC) je s tem obogatena (RESULT) za nov pojem (PAT)
- [9] šola, ki je namenjena (RESULT) vzgoji (AIM)
- [68] kot sem je (PAT) bil vaje (RESULT)

(b) navadni pridevniki – aktivne zgradbe

- [11] začetek izvajanja programa (ACT) je odvisen (RESULT) od podpisa
- [22] bolnikova zaskrbljenost (ACT) je deležna (RESULT) površne tolažbe
- [42] če je izbrana ortoza (ACT) prava in ustrezna (RESULT)
- [68] bila je drugačna (RESULT)
- [68] za to sem ji (REC) bil hvaležen (RESULT)
- [S101] smo precej nad slovenskim povprečjem (RESULT) = smo 'nadpovprečni'

(c) posamostaljeni pridevniki – PAT!

- [130] bilo je Silvestrovo (PAT) -> ACT

---

⁴ Na skladenjski ravni je v sistemu UD glagol *biti* obravnavan kot pomožni glagol (AUX), kadar izraža zgolj slovnične lastnosti, tj. osebo, število in čas, npr. *je-AUX popil-VERB*; *so-AUX bili-cop*. Zveze med pomožnim in glavnim glagolom: *sem popil* in zveze med pomožnim glagolom in vezjo: *so bili* na ravni SRL ne označujemo.

3.3.1.3 PRISLOVNA POVEDKOVA DOLOČILA

biti + načinovni prislov

Kot prislovna določila načina - MANN označujemo primere, ki so v korpusu označeni kot **prislovi**, npr. *najbolje, vseeno, zagotovo, narobe*:

- [453] bilo je nekoliko hladneje (MANN)
- [190] vsem je čisto vseeno (MANN)
- [370] smo spet vsi lepo na tesnem (MANN) na drobni polički (LOC)

Sem sodi tudi prislov *tako*:

- [97] tako (MANN) je bilo tudi pri Španiji
- [496] temu ni tako (MANN)

Vendar prislova *tako* ne označimo, kadar uvaja posledico (tj. v vezniški vlogi), ki je izražena zunaj stavka ali v odvisnem stavku:

- [52] tako sta bili poroka in dirka istega dne
- [79] Tako je bil včeraj obiskan teniški turnir
- [263] tako danes nekateri kirurgi ...
- [301] prav tako pa jim nikoli v zgodovini ni uspelo nadzirati ...

biti + modalni prislov

Zvezo glagola biti in modalnega prislova, res, vseh, prav (razen modalnih potrebno, treba, rad/raje (žal), ki jih označujemo z MODAL.

- [252] žal (MANN) pa za zdaj ni močnejše gospodarske povezave

biti + količinski prislov

v primeru **količinskih prislovov**: *veliko, malo, več, manj, nič*

- [S184] parkirišč ni dovolj (QUANT)

Druge primere za pomožnikom, kjer je pridevnik samo oblikovno (sam. sr. sp.) enak prislovu, obravnavamo kot **pridevnike** (tj. pridevniška povedkova določila) in jih označujemo z RESULT:

- [296] čim boljše (RESULT) bo znanje tujih jezikov - boljše znanje
- [225] razlogi so jasni (RESULT) – jasni razlogi
- [263] da so bile stare boljše (RESULT)
- [241] domača vzgoja bi morala biti boljša (RESULT)
- [83] hkrati pa bo lahkotno (RESULT) za vožnjo – *lahkotna vožnja
- [12] vodstvu piranske občine (ACT) je jasno (RESULT) – biti jasno (LVC)
- [15] je pogosto (RESULT) pri ljudeh – kaj je pogosto - to je pogosto
- [221] pohvalno (RESULT) je tudi to – kaj je pohvalno
- [231] zelo priročno (RESULT) za multimedijski priročnik je ... – kaj je priročno
- [397] bo danes še zabavno (RESULT) – kdaj bo danes
- [31] bi moralo biti vedno toplo (RESULT)
- [38] da vam bo toplo (RESULT)
- [30] na koncu je od človeka (PAT) odvisno (RESULT), ali bo pravilno postavil
- [485] bilo mogoče (RESULT) spreminjati (ACT)

Sicer pa načeloma velja, da ločimo med pridevniško (RESULT), prislovno (MANN) in modalno (MODAL) rabo **po pomenu**. Pri tem se nekatere besede, npr. *mogoče, možno, lahko*, lahko pojavljajo v več semantičnih vlogah, npr.

to bi mi lahko (MODAL) povedal; to je čisto lahko (RESLT); lahko (RESLT) je govoriti; ni mi lahko (MANN), notri je toplo (RESLT), pri srcu mi je toplo (RESLT); postreči še toplo (RESLT); toplo (MANN) priporočam, mogoče (MODAL) je ranjen; to ni mogoče (RESLT), mogoče je pomagati (RESLT); možno (MODAL) je da ga ne bo; to je možno (RESLT)

3.3.2 GLAGOLI Z OSLABLJENIM POMENOM

Glagoli z oslabiljenim pomenom navadno izražajo zelo splošen pomen obstajanja, zaznavanja in imenovanja ali pa tak splošni pomen (navadno pretvorljiv v 'biti') dobijo v kombinaciji z določilom, npr. *čutiti bolečino* (konkretno) : *čutiti se odgovornega* (splošno: biti odgovoren). **Samostalniška in pridevniška določila** ob takih glagolih (navadno gre za frazne in povratne glagole), ki nastopajo kot **povedkovi prilastki**, označujemo z RESLT, prislovna določila pa z MANN.

smo mnenja (RESLT)

je jasno (RESLT)

dati dovoljenje (VALLEX 4: <https://ufal.mff.cuni.cz/techrep/tr68.pdf#page=38>)

dati pečat PHRAS

[S432] imajo verjetno prav (MANN) → CPHR

[S487] lahko pride prav (MANN) → CPHR-> PHRAS

Gre predvsem za naslednje skupine glagolov z oslabiljenim pomenom in fraznih glagolov:

- *ostati, postati; dati, imeti;*

- *zdeti se, počutiti se, čutiti se, izpasti, izkazati se za, delati se*

- *veljati za, imeti za, izvoliti za, imenovati za, poklicati za, smatrati za, določiti za, spoznati za, sprejeti za, predlagati za, označiti za, vzeti za, jemati za, identificirati za, izglasovati za, potrditi za, predlagati za, izbrati za, priznati za ...*

3.3.2.1 PRIDEVNIK V VLOGI POVEDKOVEGA PRILASTKA

[68] zdela vsakdanja (RESLT)

[182] velja za eno najuspešnejših produkcijskih hiš (RESLT)

[75] zdi previsoka (RESLT)

čutila se je odgovorno (RESLT)

[422] le za kakšnega (RESLT) me imaš

3.3.2.2 SAMOSTALNIK V VLOGI POVEDKOVEGA PRILASTKA

[93] postal glavar (RESLT)

[81] za naslednika (RESLT) imenovali

[66] se označuje diskriminacija kot privilegij (RESLT)

[233] ne gre šteti za resnega operaterja (PHRAS -> RESLT)

[4] prišlo je do prerivanja (RESLT)

[13] kako bi prišli do rešitve (RESLT)

[300] ali naj ostane tretji najmočnejši človek Ruske federacije (RESLT)

3.3.2.3 PRISLOV V VLOGI POVEDKOVEGA PRILASTKA

V obliki prislova ali predložne zveze v prislovni vlogi:

[272] se jim že dolgo zdi zamalo (MANN)

Vendar:

[322] in s partnerji ostali v povezavi (RESLT)

Distribucija prid., sam. in prislovnih določil pri **polnopomenskih glagolih** sledi prepoznavanju pomenskih lastnosti udeleženskih vlog, npr.

- [297] da bi ohranili slovenščino (PAT)
[404] tako da sem se polživ (MANN) privlekel na polico
[363] se nam danes godi prav dobro (MANN)

3.3.3 ZVEZE GLAGOLA S PREDLOGI (PREDLOŽNI/FRAZNI GLAGOLI)

Glagole, ki tipično nastopajo s predlogi (v nekaterih primerih tudi s prislovi), obravnavamo z vidika njihovih pomenskih lastnosti in udeleženskih vlog v dveh skupinah: **(1)** t. i. **frazni glagoli**, kjer tvori predlog skupaj z glagolom pomensko celoto, npr. priti do – 'zgoditi se', dati skozi – 'preživeti'. V takih primerih pravimo, da predlog opravlja vlogo predložnega morfema. V drugi skupini **(2)** obravnavamo **tipične predložne glagole**, ki se s predlogi pojavljajo zelo pogosto ali celo izključno, vendar pa take zveze nimajo pomenske vrednosti kot celote, npr. postreči s kavo_(PAT).

Frazni glagoli: Pri fraznih glagolih (glagol + glagolski morfem) so udeleženske vloge določil navadno treh tipov.

- PAT: *gre za (koga/kaj4) klicati po (kom/čem5) držati za (koga/kaj4/*
- RESULT: *šteti za (koga/kaj4/kakšno), veljati za(koga/kaj4/kakšnega)*
- PHRAS: *potegniti gor, dati skozi PHRAS (kaj4) PAT,*

Predložni glagoli (PAT): *privedi do (koga/česa2), nasloniti se na (koga/kaj4) zavzeti se za (koga/kaj4), sklicevati se na (koga/kaj), razpolagati s (kom/čim6), sklepati na (kaj4), soditi k (čemu3), izhajati iz (koga/česa2), vezati se na (koga/kaj4), ubadati se s (kom/čim6), vplivati na (koga/kaj4), distancirati se od (koga/česa), sloneti na (kom/čem5) ... obrniti se na (koga/kaj4), tipati za (čem5)*

Razliko med homonimnimi fraznimi in nefraznimi glagoli označujemo z različno udeležensko vlogo:

- [4] prišlo je do prerivanja (RESULT) : prišla je do cilja (GOAL)
- [13] kako bi prišli do rešitve (RESULT)
- [233] ne gre šteti za resnega operaterja (RESULT)
- [336] šteje muzej za svoj depandansi (RESULT) partizansko bolnišnico (PAT)
- [422] le za kakšnega (RESULT) me imaš

Izjemo med fraznimi glagoli z vidika pripisovanja udeleženske vloge predstavlja zveza *gre za* (*iti za koga/kaj), kjer določilo pripisujemo vlogo **aktanta** (pričakovali bi PAT):

- [24] gre za zdravljenje (ACT)
- [303] ne gre za omejevanje (ACT)

Če se fraznemu glagolu pridruži določilo, ki je ustaljeno, npr. *iti v cvet, priti v poštev* ipd. označimo zvezo s PHRAS.

3.3.4 GLAGOLI SPOROČANJA

Glede na število (navadno več kot dva udeleženca) in oblikoskladenjsko realizacijo udeleženskih mest v prototipičnem vzorcu ločimo več podskupin:

3.3.4.1 GLAGOLI REKANJA OZ. KOMUNICIRANJA

(a) kdo reče komu (REC) kaj (RESULT) o čem (PAT);

kdo doda/pristavi kaj (RESULT) o čem (PAT)

RESULT = rezultat dejanja/sporočanja: novica, knjiga, sporočilo, izjava; PAT = vsebina, predmet, tema dejanja/sporočanja. Tipični glagoli: *dejati, dodati, govoriti, izgovoriti, izjaviti, izraziti, izreči, objaviti, odgovoriti, opisati, podati, pojasnjevati, poročati, potožiti, poudariti, povedati, praviti, predlagati, pribiti, pripomniti, pripovedovati, razložiti, reči, sporočiti, strinjati se, svetovati, trditi, vpiti, zagovarjati, zašepetati, zatrjevati; nasprotovati*

[59] morilca sta policistom (REC) povedala, da sta se dogovorila (RESLT), da Damjana ubijeta (PAT)
[180] mu (REC) je potožil, da mu je zmanjkalo denarja (RESLT)-> PAT
[287] prvo misel (RESLT) je izrekel zunanji minister
V vseh teh mesecih nismo o tekmečih (PAT) izgovorili niti ene slabšalne besede (RESLT)
Bohemond se je strinjal, da bo postal cesarjev vazal PAT

(b) kdo prepriča koga (REC) kaj (RESLT) o čem (PAT)

Tipični glagoli: *prepričati, obtoževati, opozoriti, povprašati*

[75] Ljubljanačane (REC) povprašali, ali se jim (ACT) zdi cena previsoka (RESLT) PAT
[288] opozoril je na vlogo in pomen slovenščine (RESLT) PAT - opozoriti koga na kaj

(c) kdo se dogovori kaj (RESLT) s kom (REC) o čem (PAT)

Tipični glagoli: *pogovarjati, pogovoriti, razpravljati, dogovoriti*

[262] razpravljaj o znamki miz (PAT)
[262] razpravljaj o številu operacijskih miz (PAT)

3.3.4.2 GLAGOLI SEZNANJANJA

RESLT- konkretni rezultat; PAT – vsebina: dobiti informacijo (RESLT) o čem (PAT) od koga (ORIG)

Tipični glagoli: *razbrati, ugotavljati ugotoviti, izvedeti, domnevati, meniti, zavedati se, posvetiti se komu kaj o čem*

kdo izve kaj (vsebina=PAT)*

Izvedel, da me žena vara (PAT)
Kaj se je zgodilo (PAT) sem izvedel
Vse o tem procesu (PAT) boste izvedeli v naslednjem poglavju (ORIG)
So izvedeli zanj (PAT)

kdo izve kaj (rezultat=RESLT) o ČEM (vsebina=PAT)

Da bi o želvjih poteh (PAT) izvedeli kaj več (RESLT), so

kdo izve kaj (rezultat=RESLT)

Izvedeti novico, za govorice ...

* se izključuje z »o ČEM« (vsebina=PAT)

[89] iz dobro obveščениh virov (ORIG) smo izvedeli, da (RESLT →PAT)
[1] izvedel, da me žena vara (RESLT→PAT)
[6] kaj se je zgodilo (RESLT→PAT) sem izvedel šele iz časopisja (ORIG)
[183] za obveščevalno delo (RESLT→PAT) izvedel iz poročila (ORIG)
[249] v prijetni družbi (ORIG) boste izvedeli, kar boste želeli (RESLT→PAT)
[425] lahko se pozanimajte pri proizvajalcu (ORIG)
[222] so domnevali, da (RESLT →PAT)
Podoben razplet (RESLT) je mogoče domnevati za sociologijo športa (PAT)
Za Rudolfa (PAT) domnevajo, da je pripadal rodbini svobodnih gospodov (RESLT)

3.3.4.3 GLAGOLI MIŠLJENJA

kdo (ACT) misli kaj (RESLT) o čem (PAT)

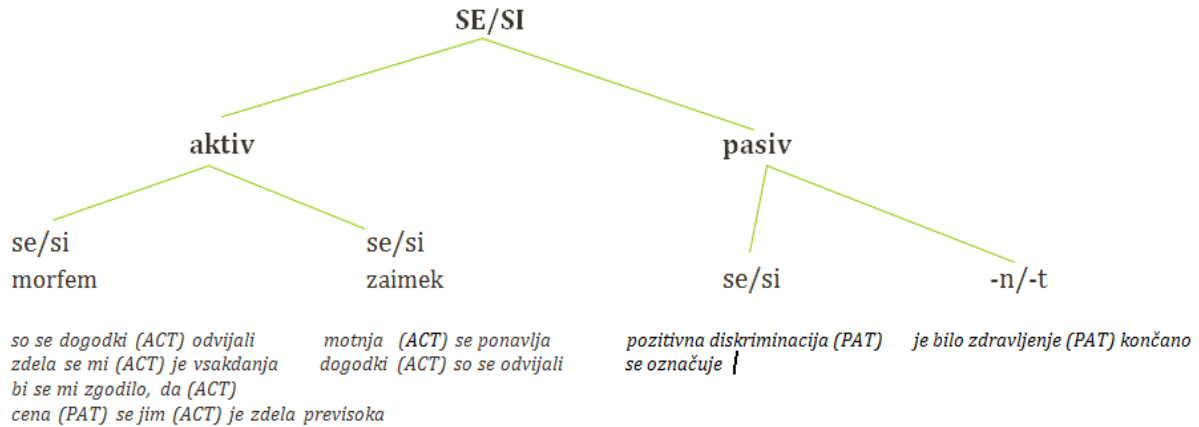
Glagoli kot: *misлити, zamisliti, izmisliti, vedeti, zdeti*: komu (ACT) se zdi kaj (RESLT) o čem (PAT)

zdi se mi (ACT), da ni opazila nikogar (RESLT)
vedela sem, da ga moja babica ni marala (RESLT)

vedela je, da je noseča

3.3.5 GLAGOLI S -SE/-SI (IN RAZMERJE MED AKTIVNIMI IN PASIVNIMI VZORCI)

Pri glagolih s -se/-si ločimo dve situaciji: (a) aktivne zgradbe, kjer -se/-si nastopa bodisi kot (a1) del glagola (glagolski morfem) bodisi (a2) kot povratnosvojljni zaimsek, kjer izraža vračanje dejanja na osebek ter (b) pasivne zgradbe, kjer se/si izražata odsotnost ali umik osebka (gl. tudi deležnik na -n/-t):

3.3.5.1 AKTIVNE ZGRADBE

3.3.5.1.1 -SE/-SI KOT PROSTI GLAGOLSKI MORFEM

Gre za skupino glagolov, ki v nobenem od svojih pomenov ne nastopajo brez -se/-si, zato govorimo o -se/-si kot o njihovem sestavnem delu, tj. prostem morfemu. Taki glagoli so neprehodni in ne predvidevajo udeleženske vloge prizadeto. Vršilec v stavku ni nujno izražen:

- [1] zgodilo se je
- [16] so se pojavili
- [37] smehljajte se

če je vršilec v stavku izražen, ga označujemo z ACT, npr.

- [11] pa bi se naj to (ACT) zgodilo prihodnji mesec
- [75] cena (PAT) se jim (ACT) je zdela previsoka (RESLT) (ACT = logični osebek)
- [85] lastniki (ACT) se ločujejo od njih (PAT)

3.3.5.1.2 IZRAŽANJE POVARNOSTI

V primeru izražanja povratnosti gre za glagole, ki lahko nastopajo tako z kot brez se/si. Zanje je značilno, da **se dejanje vrača nazaj na osebek**: osebek je hkrati vršilec dejanja in prizadeto (*Janez se umiva -> umivati se(be)*); če osebek ni prisoten, je izražen v os. glag. obliki. Mogoče ga je zamenjati z osebnim zaimkom *kdo, kaj*, npr. *kaj se obeta: obetajo se boljši časi (ACT)*. Pri udeležencih, ki izražajo pravo povratnost, je oznaka vedno ACT. Pomagamo si lahko z naslednjim pravilom: Če je vršilec izražen, kot v spodnjih primerih, ni mogoče v stavku, ne da bi se spremenil pomen, dodati še enega »vršilca«: *dogodki (ACT) se odvijajo : *kdo (ACT) odvijajo dogodke (PAT)*

- [7] so se dogodki (ACT) odvijali (vendar: odvijati klopčič – drug pomen)
- [12] se je županja (ACT) odločila, da
- [51] dan (ACT) se je križal z načrti
- [77] sto razstavljalcev (ACT) se bo predstavilo
- [75] cene (ACT) se gibljejo
- [19] motnja (ACT) se ponavlja
- [32] ženska (ACT) se sprosti (vendar: kaj sprosti žensko – drug pomen)

V to skupino sodijo tudi glagoli, ki predvidevajo **vzajemnost dogajanja** med vršilec in prizadetim: vedno sta torej potrebna dva udeleženca (nista pa nujno oba izražena), zato preverimo polni stavčni vzorec: kdo se dogovarja s kom, kaj se izmenjuje med sabo, npr.

[19] obdobja (ACT) se izmenjavajo

[59] nesojena morilca (ACT) sta povedala, da sta se dogovorila

Izražanje povratnost (= ACT) ločimo od pasivnih zgradb, ki so pomensko namenjene umikanju oz. izpuščanju aktanta, zato je logično, da ta v pasivnih konstrukcijah ni izražen.

3.3.5.2 PASIVNE ZGRADBE

3.3.5.2.1 -SE/-SI KOT POVRATNI ZAIMEK

Kadar je v stavku s pomenskega vidika vršilec obvezen, vendar ni izražen, gre za trpnik (tj. namerno neizpostavljanje vršilca), izraženega udeleženca pa označujemo s PAT:

[66] se pozitivna diskriminacija (PAT) označuje kot privilegij (RESLT)

[84] notranjost kabine (PAT) se lahko primerja z avtomobilom (RESLT)

[87] iz pogodbe se ne da razbrati načina plačila (PAT)

Kot pasivne zgradbe obravnavamo tudi stavke z glagolom *zdeti se*, kadar je aktant (= mi, meni, nam ipd.) izpuščen, npr.

[S290] metodologija (PAT) se zdi preiščena (RESLT)

3.3.5.2.2 -N/-T KOT DELEŽNIK

Enako ravnamo pri trpnih konstrukcijah, ki jih tvorimo z deležnikom na -n/-t, udeležence označujemo s PAT ali REC, npr.

[10] je bilo zdravljenje (PAT) končano (RESLT)

[14] je stvar (PAT) malce bolj zapletena (RESLT)

[65] znanost (REC) je s tem obogatena (RESLT)

[203] vsebina večpredstavnega albuma (PAT) je pričakovana (PAT -> RESLT)

[233] bi bil pogovor (PAT) prekinjen (RESLT) zaradi slabega signala

[224] operaterji (REC) so nekoliko manj navdušeni (RESLT) nad idejo (PAT) – kdo navduši koga (REC) s čim (PAT)

[133] trenutki (PAT) so vezani (RESLT) na ta večer (REC)